

Titta, titta! barn upptäcker skogen

-en projektsammanställning av Lundsbrunns förskola

Läsåret 2020-2021

> www.gotene.se

Ekologisk känslighet - skogen

Under Läsåret som gått har mycket hänt på Lundsbrunns förskola, vi har flyttat och fått nya men även gemensamma lokaler. En större del av vår personal har gått hem på föräldraledigt och vi har fått följa pandemins restriktioner. Men parallellt med allt detta har också barnens projekterande växt fram. Ett spännande projekt där barnen varit nära naturen. Vi har ofta hört dem säga *Titta, Titta!* och velat visa sina upptäckter. Mötesplatsen som skapats av förskolan i en närliggande skog har gjort att barnen rört sig vid samhället och att samhället har rört sig vid barnen, flera av de medborgare som rört sig i skogen har träffat barnen eller deras alster.

Genom projektet, Ekologisk känslighet -Skogen

Har syftet varit att ge barnen en relation till naturen och därmed utveckla barnens ekologiska känslighet, gentemot andra, sig själv och miljön.

Genom utforskandet och hundraspråkigheten vill vi bidra till nya berättelser kring ekologisk känslighet och hållbart tänkande för att skapa hopp och framtidstro.

Vidare i denna sammanställning kan ni läsa om

Myror som lockas fram av socker, och hur man kan bygga egna myrstackar. Visste ni vilken skalbagge som heter Tordyvel och vilken färg de har?

Kanske att någon av er redan träffat på Atrid, spyflugan, annars får ni här en chans till ett första möte.

Ekorrar kan vara supersvåra att se i verkligheten, men spår av mullvad och bävvar är desto lättare, i alla fall om du bor i Lundsbrunn och vet vad du ska titta efter.

Bärfisar är en annan spännande insekt att titta närmare på, de kan se olika ut för de finns flera olika sorter men ingen har päls!

Vet du hur ugglor bor? Vad de äter och hur de ser ut? Detta kan du annars få reda på längre bak i följande text.

Vi hoppas att du ska få en spännande och lärorik stund i och med din fortsatta läsning!

/ Kerstin Torstensson - rektor och Anna Wänerstedt Pedagogista

Innehåll

<i>Ekologisk känslighet- skogen</i>	2
Barnen utforskar och upptäcker lärande tillsammans med myran ANT! .	4
Torndyvlar, spyflugor och skogsstunder	21
<i>En projektberättelse av Vilja</i>	21
<i>Vårens fördjupning i Solengruppen</i>	29
<i>Vårens fördjupning i Myrargruppen</i>	35
Vi tittar nära på insekter!	42
<i>Vårens fördjupning för Ugglegruppen</i>	48
<i>Vårens fördjupning för Ekorrgruppen</i>	54
<i>Vårens fördjupning för Bärfigruppen</i>	60
Pedagogiska processer	68

Barnen utforskar och upptäcker lärande tillsammans med myran ANT!

En projektberättelse av Våga

En morgon strax efter sommarledigheten när vi satt vid frukostbordet uppmärksammade vi att ett barn pratade om myror. Barnet beskrev att myrorna gillade socker och att det fanns många myror. När vi satt vid bordet blev fler barn intresserade och visade med sitt kroppsspråk att det var något spännande och intressant medan de åt sin yoghurt.

Barnet beskrev att myrorna gillade socker och att det fanns många myror. När vi satt vid bordet blev fler barn intresserade och visade med sitt kroppsspråk att det var något spännande och intressant medan de åt sin yoghurt.

med sitt kroppsspråk att det var något spännande och intressant medan de åt sin yoghurt. Under samtalet kom vi fram till att vi kunde se om det fanns några myror på gården utanför förskolan. Vi letade fram lite socker som vi tog med oss ut och lade intill asfaltskanten. Vi såg någon enstaka myra som hade byggt en liten gång intill asfaltskanten och gräset med sand.

Händelsen drog till sig barnens uppmärksamhet och det blev tydligt att barnen upplevde att det var spännande - vad som skulle hända med sockret som vi lade ut?

Flera av barnen använde sitt kroppsspråk för att vara delaktig. En tolkning som vi gjorde genom att se det var att barnen pekade och visade med sina gester. Även de större barnen fångades i ögonblicket. Under tiden som barnen undersökte

myrgången och letade efter att få syn på någon myra gick ett barn iväg och satte sig mellan buskarna. Hen hade hittat några färgglada små pärlor. Pärlorna radades upp på rad och hen funderade på vem som kunnat lägga dem där. Efter en stund kom hen tillbaka med de små färgglada pärlorna i handen och lade i myrgången. Barnet försökte kommunicera med de andra barnen kring pärlorna, visade med handen och sa ”det är myrornas mat”. Barnen upplevdes bli inspirerade och tillät sin fantasi att flöda genom att börja samla föremål som de också tyckte myran kunde få äta i sitt hem. I ett samtal med varandra och oss pedagoger beskrev barnen om vad de hittade i sin omgivning. Det var bland annat omogna vindruvor och vinbär. När det sedan var dags för att äta lunch konstaterade barnen att det fanns väldigt mycket ”mat” i myrgången intill asfaltskanten.

Dagarna gick och förundran över vad myra är för något var fortfarande spännande. Barnen undersökte vart sockret tagit vägen och väntade på att få syn på någon myra. Pärlorna låg kvar men de andra föremålen var till slut borta. Tankarna kring varför vi inte såg några myror i myrgången men att sockret var borta var något barnen verkligen funderade på.

Vidare introducerades en plåtmyra för barnen i sammanband med en fruktstund. Det blev ett väldigt ståhej runt bordet. Det ”shoade” och viftade med händerna och kommunicerade med varandra. Det upplevdes av oss pedagoger att det var en omtyckt händelse. I barngruppen finns det också flerspråkighet vilket också visade sig i just detta ögonblick då vi introducerade myran. Ett av barnen ropade ut ”ANT”. Vilket också kom att bli namnet på plåtmyran. Då de andra barnen väldigt snabbt anammade namnet och pratade om och med ”myran Ant”.

Ett av barnen ropade ut ”ANT”.
Vilket också kom att bli namnet på
plåtmyran. Då de andra barnen
väldigt snabbt anammade namnet och
pratade om och med ”myran Ant”.

Myran blev helt enkelt något som blev väldigt intressant och som fångade barnens nyfikenhet. Ant följde med de i alla deras vardagliga situationer. De pratade om myran och visade också väldigt tydligt att den var saknad efter att de varit hemma. Barnen var också väldigt noga med att även Ant skulle få mat när de åt frukt. Det visade sig väldigt snart att myran uppmärksammades även hemma. Barnens vårdnadshavare och även mor/far föräldrar blev delaktiga i förundran över myran.

Ett av barnens mormor hade hittat en myra hemma som barnet tog till sig och skapande en egen ”myra ant”. Det var roligt att vårdnadshavarna blev så delaktiga i förskolans projekt och att vi pedagoger i samråd med barnens vårdnadshavare uppmuntrade till nyfikenheten kring ”myran Ant” (skolverket 2019).

De omogna vindruvorna och vinbären hade börjat försvinna från myrgången intill asfaltskanten på vår utegård och myrorna blev färre och färre. Ett av barnen sa förvånat ”*vart är myrorna någonstans?*” Vid flera tillfällen letade vi efter myrorna men kunde inte se några. Samtidigt höll vi på att skapa en myrfarm där tanken var att vi kunde få se hur myrorna arbetade och möjlighet att undersöka myran på ett nära håll. För att myrorna skulle trivas i myrfarmen så fick barnen frågan ”*Vad ska vi ge myrorna i sin farm för att de ska trivas och bo där?*” Ett av barnen konstaterade snabbt och utbrast ”*Pinne*”. Pedagogen bekräftade barnets svar och uppmuntrade med ord till att det är ett bra skogsmaterial till myrans trivsel.

Strax därefter var vi på väg till skogen som ligger en bit bort ifrån förskolan och letade efter pinnar till myrfarmen. När vi anlände till skogen var det första barnen gjorde att gå upp för kullen. Ett av barnen höll stadigt i myran Ant och berättade med ord att myran skulle få se hur högt upp man kom när man hamnade på kullen. Väl uppe på kullen försökte samma barn att ta kontakt med de andra barnen och ropade ”kom”. Hen hade hittat en kvist med löv på. Barnet ropade ytterligare en gång högt ”kom” till en av pedagogerna

Hen hade hittat en kvist med löv på.
Barnet ropade ytterligare en gång
högt ”kom” till en av pedagogerna
som fortfarande var kvar nedanför
kullen. Pedagogen gick upp till
barnen som nu samlats kring kvisten
med massa löv på och bekräftade
barnet att den pinnen kan myrorna ha
i sin farm

som fortfarande var kvar nedanför kullen. Pedagogen gick upp till barnen som nu samlats kring kvisten med massa löv på och bekräftade barnet att den pinnen kan myrorna ha i sin farm. Samtidig som de andra barnen gick vidare. Någon sprang ner för kullen, en annan fick syn på torkade bruna löv som den plockade med sig och kom och visade för pedagogen uppe på kullen. Medan ytterligare ett barn lade sig ner och började rulla nerför kullen och snart därefter bjöd med sig en pedagog

på aktiviteten. När barnen hade samlat ihop lite olika pinnar och löv kom ett av barnen på en fundering. *Hen undrade vart de andra myrorna är? Och vem vi skulle se på i myrfarmen?* Pedagogen bollade tillbaka frågan till barnet och sa "hur ska vi hitta myrorna"? *Barnet svarade att de finns i skogen.* "Vi får kolla om vi hittar någon myra här" sa pedagogen och fick med sig barnen vidare in på den lilla skogsstigen. *Barnen var nyfikna och letade på marken efter kryp men hittade aldrig några.* De kommunicerade med varandra och gestikulerade med armarna. Under resans gång har det visats att metakognitiva samtal haft en stor betydande roll för barnens tankar och funderingar om vad myran är för något (Skolverket, 2019). De öppna frågorna som pedagogen ställt till barnen har fått dem att tänka till och dra slutsatser kring den kunskap de redan har. De har visat det genom kommunikation med ord, ansiktsuttryck och även gestikulationer.

När vi var tillbaka på förskolan och barnet skulle gå hem berättade hen vad vi hade gjort och att vi inte hittat någon myra i skogen. Då berättade barnets vårdnadshavare att de hade varit ute i skogen och fikat då de tappat ett pärlsocker från bullen på marken och som myran hittade. Samtidigt som barnet svarade ”ja” och visade med huvudet hur hen höll med sin mamma. Barnets mamma berättade också att de hade en stor myrstack hemma vid sin postlåda med stora skogsmyror som de kunde försöka fånga och ta med sig till vår myrfarm eftersom vi inte hittade några myror i skogen då det troligtvis blivit för kallt ute. Samverkan mellan förskolan och hemmet har verkligen synliggjorts under resans gång och den kontakt som skapas kring barnens lärande och utmaning på förskolan visar sig i de olika miljöerna. Vi upplever också som pedagoger att den delaktighet och respons vi sett har gjort att barnen också uppmuntras ännu mer och att intresset lever vidare (skolverket, 2019). Samtalet med barnets mamma var också resultatet i vad samtalet under frukosten den där morgonen efter ledigheten grundades i. **Barnet som startade hela samtalet om myran och sockret hade varit med om det och delade sitt ögonblick med oss och som också blev starten på projektet om myran.**

I samband med myrfarmen tillverkade barnen sin egen myrstack av en stor pappkartong. Vi projicerade upp bilden på väggen i ett mörkt rum och placerade kartongen framför så att barnen kunde se bilden på lådan, och sedan inspireras till att måla. **Barnen blev nyfikna på rummet, och en efter en gick in till kritorna som var framdukade och började måla. De drog sträck och gjorde prickar i myrgångarna som de såg på bilden.** När de ställde sig framför projektorn för att måla uppstod det en skugga vilket ett av barnen uppmärksammade. Hen gick in i bilden och sen ut ur bilden ett par gånger samtidigt som hen tittade förundrat på pedagogen och gav ifrån sig ett ljud. De andra två barnen som just nu var i rummet hade fokus på kritan och att dra sträck på pappkartongen.

I boken ”barr är bäst” lärde vi oss att myrorna gillar att bo där det finns barr och att de orkade bära barr på sin rygg. När boken introducerades var syftet att fördjupa oss i myran och att ge barnen möjlighet att få utmaning i sin nyfikenhet i hur myran lever och vad den gör på dagarna i sin stack. I koppling till vår myrfarm tolkade vi barnens intresse och att de fascinerade sig för hur myran arbetade. Intresset och deras nyfikenhet speglades i deras antiktruttryck och sociala samspelet de har emellan varandra när de utforskar myrorna som kryper runt i farmen. Samtidigt som vi lärde oss att myran är jättestark och att den älskar barr, vilket också blev något som barnen

blev nyfikna på. Under flertalet gånger har vi besökt barrskogen som likaså den ligger ett ögonkast ifrån förskolan. Där under en stor tall fanns det mängder av bruna och gröna barr som ramlat av träden. Ett barn hittade också en stor kratta under trädet som hen använde för att samla ihop många barr. Vi kände hur vassa barren var och barnen var försiktiga när de lade i dem i påsen som vi skulle ta med oss hem till förskolan. ”Aj” sa ett barn och flera efter varandra härmande. Hen som använde krattan såg ut att inspirera de andra barnen då de också försökte göra samma sak. Självlärt var myran Ant också med i jakten på att samla barr. Vi fick ihop en stor påse med barr som vi bar med oss tillbaka och lade på tork. För att ta oss till och från barrskogen passerar vi skolbarnen, och både stora och små barn mötes i en diskussion om vad vi hade i påsen och vad vår myra hade för namn.

Barnen uttryckte sig genom att grimasera och säga ”aj” när de tog i barren då de var vassa och taggiga. De tog ett barr i taget och lade ner på bokplasten som sedan sattes fast i myrstacken. De gick i lådan och kände efter när de gick på barren. De stampande, stannade upp och kollade på varandra.

När barren hade torkat lade barnen i dem i sin myrstack de tillverkat. Barnen uttryckte sig genom att grimasera och säga ”aj” när de tog i barren då de var vassa och taggiga. De tog ett barr i taget och lade ner på bokplasten som sedan sattes fast i myrstacken. De gick i lådan och kände efter när de gick på barren. De stampande, stannade

upp och kollade på varandra. De tog sig runt i en cirkel i lådan tills ett barn sa ”kolla, det är inte taggigt längre”. Bokplasten gjorde att barren inte var taggiga längre men att de ändå kunde vara i sin myrstack bland myrorna och barren utan att få ont. Det blev dock mycket skräp på golvet kvar och eftersom de var så taggiga att ta upp från golvet så hämtade ett barn en stor tråkloss. ”sop,sop,sop,sop” sa barnet samtidigt som den med hjälp av klossen samlade ihop skräpet och de barren som låg kvar på golvet.

I det dagliga arbetet med barnen är en närvarande pedagog det viktigaste byggstenen för att ge barnen utmaning i sitt lärande. Det vi pedagoger erbjuder barnen upprepande gånger ger barnen möjlighet till att utveckla sin egen förmåga. Det bidrar också till ny erfarenhet och lärande hos varje enskild individ. Eftersom vår barngrupp är yngre barn och inte alla ännu utvecklat det verbala språket är det ännu viktigare att barnen erbjuds och får möjligheter att pröva sig fram och skapa sin egen kunskap (Skolverket, 2019). I reflektion och i barnens agerande blir detta synligt och i relation till projektarbetet har detta inneburit en stor vikt i vårt lärande till barnen.

När barnen kom tillbaka efter juledigheten sprang barnen in på avdelningen och direkt letade efter myran Ant, som nu stod uppställt i en lekmiljö bland byggklossar. Vi pedagoger hade en tanke när vi stängde inför jul att förbereda och skapa en inbjudande lekmiljö för barnen. Då de skulle komma tillbaka till de nu mera nya lokalerna, som nyss blivit introducerade och möta myran Ant igen. Syftet var mer att fånga upp barnen och göra de påmindra om vad vi arbetade med innan ledigheten och också se om barnen fängslades av, och fortfarande var nyfikna på myran. Vi pedagoger såg tillfället som en ny introducering till att möta barnen och visa intresse kring myran genom att ställa öppna frågor om myran och lyfta den kunskap som vi utvecklade tillsammans med barnen innan ledigheten (Skolverket, 2019). Det blev en uppskattad stund av barnen, och vi kunde tolka och se i deras kroppsspråk hur exalterade och spännande det var att igen få möta myran. Några av barnen återberättade det de varit med om tidigare verbalt medan andra uttryckte sig med gester och ljud.

Ett stort fokus blev nu att tillsammans med barnen göra myran och vårt projekt levade i de nya lokalerna vi flyttat till och därmed bygga upp trygga, meningsfulla och lärorika miljöer (Skolverket, 2019).

När barnen kom tillbaka efter juledigheten sprang barnen in på avdelningen och direkt letade efter myran Ant, som nu stod uppställt i en lekmiljö bland byggklossar.

Digitala verktyg

Vi introducerade de digitala verktyget Green Screen, som snabbt inspirerade barnen till att arbeta i fantasivärlden. Tidigare har barnen skapat en stor myrstack av olika naturmaterial. Den är uppskattad av barnen och har blivit en stor del av projektrummet. Tillsammans med barnen utvecklade vi vår ringrostiga kunskap i att kunna arbeta med verktyget (Skolverket, 2019). Barnen blev fascinerade över hur de själva kunde vara en del av myrstacken på skärmen och att kunna återblicka på hur de skapade en film och se sig själva när de lekte med kompiserna Ant. Deras kroppsspråk talade, det visade med gester och ansiktsuttryck och det gick att tolka att barnen var engagerade, nyfikna och tyckte det var intressant.

Under arbetets gång var myrstacken något som blev en återkommande bakgrund när barnen skapade i det digitala verktyget. I förskolans läroplan står det att det är viktigt att barnen får möjlighet att möta och arbeta med digitala verktyg, som bidrar till att stimulera en vidare utveckling och ett lärande (Skolverket, 2019). Efter många möten med verktyget började barnen att sjunga ”*lilla myran kom till mig, så jag får krama dig*” vilket i koppling till läroplanen visar på att barnen använder den kunskap och erfarenhet de fått till att utveckla sitt görande. Denna filmsnutt när barnen sjöng blev grunden för

”lilla myran kom till mig, så jag får krama dig”

ett av dem slutliga resultaten i Green Screen. Vi pedagoger klippte ihop olika delar av alla möten barnen haft i myrstacken, och skapade en slutlig film som vi visade för barnen. Det blev helt klart en succé när barnen fick se sig själva hur de tillsammans med myran arbetade i stacken. Samtidigt som man på filmen hör hur de sjunger om myran Ant. Vi såg på barnens ansiktsuttryck hur den förändrades under uppvisningen av filmen och de uttryckte ord så som "it's me" och pekade med hela handen.

Det blev helt klart en succé när barnen fick se sig själva hur de tillsammans med myran arbetade i stacken. Samtidigt som man på filmen hör hur de sjunger om myran Ant. Vi såg på barnens ansiktsuttryck hur den förändrades under uppvisningen av filmen och de uttryckte ord så som "it's me" och pekade med hela handen.

I koppling till läslyftet och hundraspråkligheten utmanade vi också de större barnen med att arbeta i Green Screen med en textdel från boken "barr är bäst". Barnen fick möjlighet att lära sig textdelen och läsa in i en ljudfil. De fick också skapa myran som skulle bära de olika tunga och tjocka barren på ryggen. Vi tog kort samtidigt som barnen sakta flyttade myran framför kameran samtidigt som de hörde sin inspelade röst i takt med vilka ord som lästes.

Skuggor

På torget som är förskolans samlingsplats använde vi projektorn för att skapa en effekt av ljuset där barnen kunde utforska ljusets fenomen. Med olika material så som klossar och ljustenar reflekterade ljuset av projektor färger på väggen som bildade en skugga. Detta var något som kom att bli väldigt fascinerade för barnen och som vi arbetar med under en längre tid och fick möta i olika miljöer och konstruktioner.

I läroplanen beskrivs vikten av att barnen ska få möta olika sätt att försöka förstå hur olika fenomen uppstår, samtidigt som de ska ställas inför nya utmaningar som kan leda till en djupare förståelse och kunskap (Skolverket, 2019). Under processen upptäckte barnen att en skugga inte bara behövde skapas med hjälp av en projektor eller lampa. Utan det också kunde skapa skugga av sina egna kroppar och rörelser när solen sken på dem. Samtidigt som det är svårt för ett barn att förstå vad det är som händer, försökte vi pedagoger skapa en djupare kunskap kring hur en skugga uppkom. När vi var ute på promenad fick ett av barnen syn på sin egen skugga på marken. När hon tog steg framåt flyttade hela tiden sig det mörka fältet hennes kropp skapade. Hon stannade, tittade och försökte verkligen förstå vad det var som hände. Vi hade ju tidigare enbart arbetat med ljuset inomhus. När flickan kom på att det var hon själv som skapade det mörka fältet såg man en ”aha” upplevelse i hennes kroppsspråk. En av pedagogerna som gick bredvid började att vinka som då speglade av sig på marken. Det var verkligen fascinerade att se hur den lilla flickan

började vinka tillbaka samtidigt som vi gick framåt och hon hela tiden följde skuggan med sin blick. Ögonblicket fångade även några av de andra barnen som snart kom dit och undrade vad som hände. Flickan som upptäckt skuggan på marken försökte med gester att påvisa vad hon såg. Kanske är det så att den förståelse för hur ljuset kan reflektera och skapa solkatter, som vi arbetat med inomhus hade barnet tagit till sig och vi vill tolka att hon på något sätt har förstått vad det är som händer (Skolverket, 2019).

I relation till de fortbildningarna som pedagogerna har gått har vi också under terminen försökt uppmärksamma och rikta fokus till matematik och mönster. Detta är något som varje dag arbetas utifrån men inte så ofta uppmärksammas och sätts ord på. I koppling till utforskade om skuggor har barnen också fått skapa mönster, framförallt i naturen. Tillsammans har vi uttryckt oss i sand genom att rita konturer på kroppens skugga från barnen. Detta gjorde främst med avsikt att försöka påvisa en djupare förståelse för just skuggan med det kom också att bli en ingång till ett kort arbete om mönster. Pedagogerna har satt ord på det vi gör med matematiska termer och på så sätt också arbetar med de strävansmål som Skolverket har för förskolan. Barnen har fått möta, höra och utforska matematiska begrepp vilket Skolverket anser vara av vikt även om det kan vara svårt att förstå. I denna åldersgrupp har vi arbetat med lägesbegreppen framför, bakom, över, bredvid och under (Skolverket, 2019).

I relation till barnens utforskade om ljusets fenomen och dess skugga var myran en självklar gestalt att arbeta med för barnen. Myran Ant är en stor favorit och en kompis som alla barnen tycker mycket om. Det är en myra som vi tolkar att barnen ser som en verklig individ, och som de tar väl hand om. Likaväl som att myran är med och utforskar är det den som också packas ned i handväskan och följer med på picknick eller till affären, i barnens lek. Å andra sidan tror vi också att detta påverkas av hur vi pedagoger bemöter barnen och vilket förhållningsätt vi har emot vår omgivning. För oss är det viktigt att barnen lär sig hur man är och beter sig mot varandra. Vi är närvaradra och stöttar barnen vilket också är en förutsättning för att se de små detaljerna och vad som händer i deras lek. Vårt förhållningsätt gentemot barnen visar sig i deras görande och vi blir stolta när vi ser den solidaritet barnen utvecklat under året. Deras empatiska förmåga att ge varandra en kram när någon slagit sig eller hjälper till att ta på varandra skorna (Skolverket. 2019).

I relation till barnens utforskade om ljusets fenomen och dess skugga var myran en självklar gestalt att arbeta med för barnen.

Grundfärger

Ordet *kreativitet* beskriver vår barngrupp och det går inte att undgå deras intresse för att arbeta och uttrycka sig estetiskt. Barnen vill vara delaktiga och är nyfikna på hur färgen känns och även använda olika verktyg för att utforska färgen. I vårt pågående arbete har ateljén betytt mycket för barnen och det märks i deras görande. *De är nyfikna och vi kan se hur det estetiska uttrycket inspirerar de andra kompisarna.* I väntan på att vi skulle få möbler till ateljén fick vi tag i en stor kartong. Den stora kartongen har under vårterminen fått vara en ateljétavla där barnen på olika sätt har arbetat med en grundfärg i taget och också testat att applicera färg med olika material.

Vi ser en stor utveckling hos barnen och inte minst hur deras görande har utvecklats till en djupare förståelse. Att använda sina sinnen för att undersöka färgen är ett sätt som vi sett att barnen använt för att försöka förstå. *En del vill enbart stå vid färgen och skapa en upplevelse av hur den känns mellan fingrarna. Medan någon annan*

enbart vill använda pensel och har som mål att applicera ut färg. Vi har undersökt grundfärgerna blå, grön, gul och röd. I processen kommunikerade barnen och vi hörde hur deras språkliga förmågor utvecklades, samtidigt som fler och fler ord utvecklades hos dem. Ett betydelsefullt verktyg här har varit TAKK- *tecken som stöd*. De började lära sig färgernas namn och vi upplevde att de var viktigt för barnen att benämna vilken färg de arbetade med. Med hjälp av bild stöd och tecken underlättade de barnens berättelse om vad de erfarit. I från början var tanken från oss pedagoger att barnen skulle få en möjlighet att möta färg trots de begränsningar vi hade i ateljén. Men som istället slutade i en inspirerande miljö, som barnen skapat tillsammans under en lägre tid. En kreativ process som barnen själva varit med och utformat, och som idag blivit ett hus. Här bor barnen tillsammans med vår trogne kompis myran Ant.

Skapande

Arbetet med grundfärgerna fortsatte och när vi fick uppleva den fantastiska kalla vintern, öppnades nya möjligheter att utforska grundfärgerna. Den kalla luften gjorde så att vattnet vi ställde ut i en skål frös till is. Pedagogerna hade förberett ett bord med ett vitt tyg på. Barnen tog in skålen i ateljén och isklumpen fick sin plats där. *Tillsammans undersökte vi vad som hände med isen när den kom in i värmen. Isklumpen var tillgänglig för barnen i deras lekmiljö varje dag och tillsammans utforskade vi den.* I det första mötet med isen var barnen lite fundersamma på vad som hade hänt. Det var nog lite svårt att förstå att det rinnande vattnet hade blivit till en annan form. Det kände på den med händerna. *Några barn drog bort handen och sa "ahh", någon annan sa "it's cold" och klappade på pedagogens arm för att verkligen påvisa vad hon kände.* Vi tillsatte olika verktyg och vattenfärg i grundfärgerna som vi tidigare arbetat med. I takt med våra målningar blev isklumpen allt mindre och mindre trots att vi slutet på dagen lade in den i vår frys. När barnen såg att färgen de hade på penseln rann iväg och skapande en spräcklig nyans på tyget, hör man hur ett barn säger "look, titta, titta". Även i denna process fick barnen möta en färg i taget med olika penslar, vatten och även snö. I läroplanen står det att barnen ska erbjudas att möta lärandet ett flertal gånger. Det står också att barnen ska ges möjlighet att använda den erfarenhet och kunskap som barnet

erfarit i olika sammanhang (Skolverket, 2019). Vilket vi ser är en stor grund till barnets förståelse

Barnen har också fått möta olika material i relation till vårt projektarbete. Lera är ett annat material som också finns tillgänglig i barnens miljö. **Det som upplevs ha varit av vikt för barnet har främst varit att känna hur leran känns. Ta isär och sätta ihop och känna hur konsistensen ändrar sig.** Vi kan också se hur betydelsefullt det är för barnen att materialet finns tillgängligt så de kan gå in och ut från aktiviteten och skapa sitt menigfulla lärande. Å andra sidan har även vi pedagoger varit noga med att introducera våra miljöer på avdelningen och att även vara en tillgänglig pedagog vid stationen. I samband med att barnen har fått skapa i lera har de också gemensamt byggt en myrstack. Det var framförallt ett barn som tog initiativet till att introducera myran i aktiviteten som sedan lockade till sig stor uppmärksamhet av de andra kompisarna. **Myrstacken har också blivit en del av barnens lekmiljö och där står barnen i lägre stunder.** Här är också en plats som bidragit till många metakognitiva samtal mellan pedagog och barn. Barnen själva kommunicerar med varandra och bjuder in till sociala möten vid myrstacken (Skolverket, 2019).

Torndyvlar, spyflugor och skogsstunder

En projektberättelse av Vilja

Projektets gång

Under projektets gång har vi fått ta hänsyn till både en pandemi och en flytt av förskolan till nya lokaler.

När det blev aktuellt för flytt av förskolan var barnen med och packa ner saker för att vara delaktiga i flytten. Vi gick även upp och tittade i de nya lokalerna för att barnen sedan skulle känna igen sig när vi startade upp där. I texten nedanför har vi valt att bara beskriva arbetet med projektet.

Uppstarten

Innan vi började med projektet tillsammans med barngruppen har vi pedagoger utefter barnens intresse valt att fortsätta med projektet ekologisk känslighet, fast med inriktning skogen. Detta för att barnen vill och vistas mycket i skogen samt att vi pedagoger ansåg att det finns mycket att utforska tillsammans med barnen. Utifrån detta har vi pedagoger förarbetat fram en mötesplats som är gemensam för hela förskolan. Platsen valdes vid elljusspåret och detta för att involvera samhället och för att synliggöra vår förskola. Detta är även något som knyter an till vårt syfte vi valt till projektet;

syftet med projektet är att ge barnen en relation till naturen och därmed utveckla barnens ekologiska känslighet, gentemot andra, sig själv och miljön. Vilket också står i läroplanen för förskolan att ”Utbildningen ska ge barnen möjlighet att tillägna sig ett ekologiskt och varsamt förhållningsätt till sin omgivande miljö och till natur och samhälle” (Skolverket, 2018, s.9).

Ett nytt arbetslag för hösten och en ny sammansättning av barngrupp, gjorde att fokuset var relationsskapande med barnen. Barnen hade ett stort intresse för insekter och att vistas utomhus. Vi pedagoger valde att gå till skogen och vår mötesplats för att utforska tillsammans. Vad var barnen intresserade mer av? Vi såg att intresset var stort för både insekter och skalbaggar som vi sedan kom att lära oss hette tordyvlar. Detta har vi pedagoger tillsammans med barnen forskat fram. Tillsammans har vi tittat på olika filmklipp om tordyveln, tittat i böcker och sökt på

internet. Vi alla har kallat den för svart skalbagge innan men nu har vi fått ett nytt begrepp att använda.

I de föregående lokalerna var ett bord placerat intill dokumentationsväggen och under måltiderna var det även där livliga diskussioner om vad vi gjort, skapat och vilka barn eller pedagoger som fanns på bilderna.

Barnen säger som; ”Där är jag”, ”där är grodan”, ”där är min svarta skalbagge”. Barnen visar gärna vårdnadshavarna vår dokumentationsvägg och diskuterar entusiastiskt kring bilder och teckningar, barnen fyller även i varandras berättande. De återberättar detaljerat. Vid hämtning samtalar vi pedagoger med vårdnadshavarna och barnen, om vad vi gjort i projektet. Då återberättar barnen i första hand och vill de inte besätta så får barnen stöd av oss pedagoger. Vi upplevde att barnen stolt berättade och visade i princip varje gång vad som hänt under dagen. Till exempel genom teckningar, videos och annat vi skapat. Projektets gång har främst handlat om tordyvlar och vi anser att detta projekt har varit meningsfullt och betydelsefullt för våra barn. Detta har vi sett genom ett otroligt engagemang och intresse. När vi besöker vår mötesplats är det flera gånger barnen påtalar att de har besökt platsen på sin fritid. De berättar vad de gjort och vad de har visat sina vårdnadshavare. Barnen säger som; ”jag har visat min teckning för mamma och pappa”, ”här har jag varit med mamma och pappa”, ”jag har visat min skalbagge”. Skalbaggarna är skapade av stenarna som föreställer tordyvlar.

”Där är jag”, ”där är grodan”, ”där är min svarta skalbagge”. Barnen visar gärna vårdnadshavarna vår dokumentationsvägg och diskuterar entusiastiskt kring bilder och teckningar, barnen fyller även i varandras berättande. De återberättar detaljerat.

Resans gång:

Efter vår gemensamma uppstart tillsammans med hela hemvisten fortsatte båda grupperna, *Myran* och *Solen*, att gå kontinuerligt till vår mötesplats för att fördjupa oss i skogen och intresset för skalbaggarna. I läroplanen för förskolan står det bland annat att ”Utbildningen ska ta tillvara barnens nyfikenhet samt utmana och stimulera deras intresse för och kunskaper om natur, samhälle och teknik” (Skolverket, 2018, s.9).

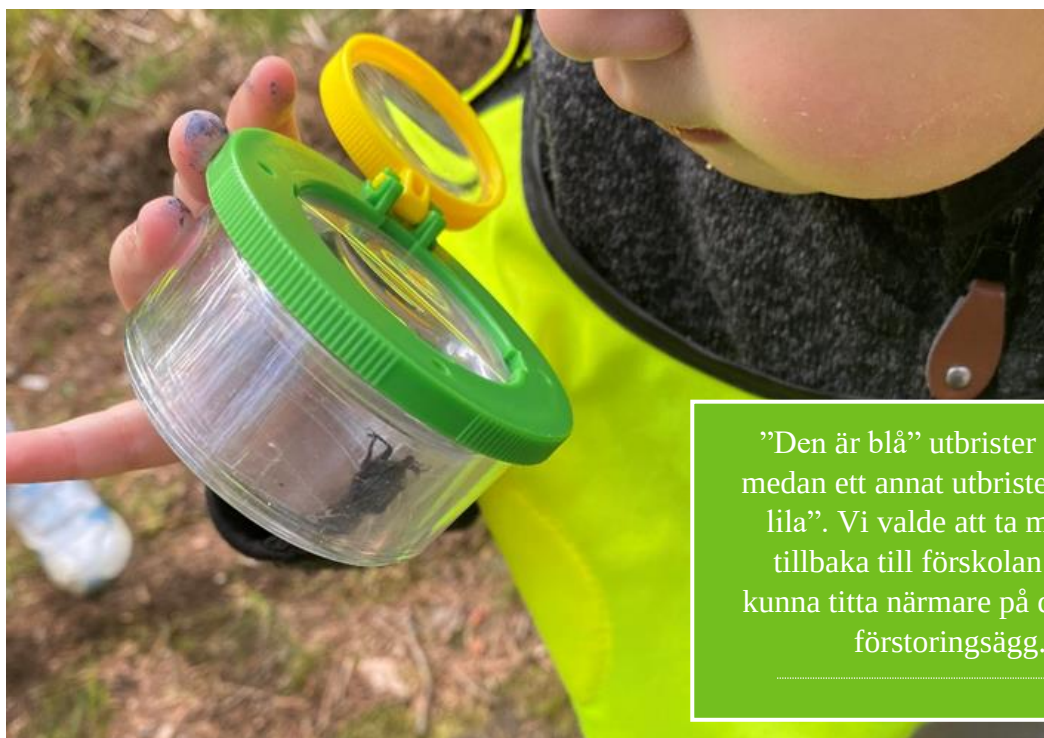

När vi går till mötesplatsen stannar vi ofta för att titta på många olika saker och diskuterar vad de kan vara. Barnen har delat med sig till varandra när de upptäcker något i skogen som de tycker är intressant så som, kottar nypon, körsbärskärnor, äpplen och ”smällbär”. Deras nyfikenhet smittar av sig på varandra. Alla barnen letar, de blir stolta. De står och tittar och håller i dem. Vi kan se att de är fascinerande över vad de funnit.

Barnen hittar skalbaggar men också andra djur, titta här utbrister barnen ofta. Det är viktigt att visa oss och varandra. Något barn ropar TITTA TITTA! De entusiasmerar varandra. De lär sig av varandra.

Barnen hittar skalbaggar men också andra djur, titta här utbrister barnen ofta. Det är viktigt att visa oss och varandra. Något barn ropar TITTA TITTA! De entusiasmerar varandra. De lär sig av varandra.

På vägen till vår mötesplats ligger det ett rött hus som är inhägnat där berättar ett barn återkommande att ”här inne jobbar jag, jag kör truck där. Det går fort. Sen måste jag ha kafferast också, då dricker jag och Stefan kaffe”. Just denna dag hittade vi dessa svarta skalbaggar som barnen var väldigt intresserade av. Vi tittade med lupp i skogen och det var svårt att turas om så att alla kunde få titta, vi pedagoger fick vara med att stötta för att alla skulle få se. ”Den är blå” utbrister ett barn, medan

”Den är blå” utbrister ett barn, medan ett annat utbrister ”den är lila”. Vi valde att ta med den tillbaka till förskolan för att kunna titta närmare på den i vårt förstoringsägg.

ett annat utbrister ”den är lila”. Vi valde att ta med den tillbaka till förskolan för att kunna titta närmare på den i vårt förstoringsägg.

När vi är på vår mötesplats låter vi barnen leka och vi följer barnen och ser vad som fångar deras intressen. Vi såg att många av barnen var intresserade av vad som fanns i naturen, och lekte gärna med till exempel pinnar och kottar. Flera av barnen fortsatte att leta efter skalbaggar som vi har jobbat med under flera veckors tid. Vi har klippt och klistrat skalbaggar på en gemensam tavla, målat skalbaggar, tittat på film, jobbat med lera. Vissa barn gick även balansgång på ett träd som låg ner på marken, och andra lekte gärna i kojorna. Vi såg även att det var barn som vanligtvis kanske inte brukar leka med varandra, men som hittade varandra i skogen och lekte jättebra tillsammans. Barnen visade hänsyn till varandra och hade roligt tillsammans. Barnen använde sig otroligt mycket av sin egen fantasi och var väldigt kreativa. Ett barn hittade till exempel en krokig pinne som hon sa var en orm som man fick klappa. Vilket också står i läroplanen för förskolan att ”förskolan ska ge varje barn förutsättningar att utveckla fantasi och föreställningsförmåga” (Skolverket, 2018, s.13).

Vi tar också med oss mycket av materialet tillbaka till förskolan från mötesplatsen för att skapa med i vår ateljé där vi använt olika material och tekniker bland annat

löv, pinnar, mossor, stenar, pappersrullar, snöre med mera. Barnen har fått utmaningar i att prova olika material och verktyg såsom saxar, lim, färger, förstoringsågget, projicering med mera. Materialet har funnits tillgängligt för barnen har fått skapa fritt. Barnen tog lim och försökte fästa de olika materialen på papper. De tog lim på löven och tryckte fast dem på papper. Barnen utforskade lim med både spatlar, penslar och fingrar. I *Förskola i utveckling* (Utbildningsdepartementet, 2010) står det bland annat om, att barn behöver grundläggande teknik-förståelse för att ta sig an all teknik de möter i vardagen. Därför undersöker vi tillsammans med barnen på ett

lekfullt sätt vardagsfenomen och teknik samt hur det kan användas. Kan det vara barnens intresse för att skapa/måla som gör att de förundras av färgernas konsistens och hur de blandas med varandra för att skapa nya färger? Det är bara barnens fantasi som kan sätta gränser för skapandet.

Under förra läsåret byggde vi ett hus till maskarna och nu ville barnen att vi skulle göra ett hus till skalbaggar, så det gjorde vi. Nästa gång gruppen gick till skogen hjälptes vi åt att samla material som skalbaggar ville ha i sitt bo. Vad gillar de? Mjukt, hårt, torrt blött, jord eller sand? Diskussionen var livlig och vi tittade runt omkring oss, hur ser det ut där vi hittat tordyvlarna? Ofta hittade vi många i vår naturruta där de åt av överbliven frukt och det hade barnen koll på. Bygget började sedan med att vi gjorde klart underlaget med jord och mossor och sedan hämtade vi skalbaggar när det var klart. Barnen var sedan väldigt omsorgsfulla och noga med att skalbaggar levde och hade det bra. De fick frukt och vatten för att de skulle

bli mätta när barnen uttryckte att skalbaggarna var törstiga och hungriga. Vi fortsatte att gå till vår mötesplats regelbundet eftersom barnen frågade efter det.

Förskolans el-cyklar används regelbundet. Det är en aktivitet som uppskattas av många barn. Dessa cyklar ger oss möjligheten att utforska samhället och vår närmiljö, till exempel har barnen haft möjligheten att visa vart de bor och samtalar om platser som de känner igen. Exempelvis när vi passerat affären, lekplatser, kurorten, järnvägsstation har de visat stor igenkänning och återberättat att de har besökt platserna och vad de kan göra där. Vi tog en förmiddag och lekte i Brunnsparken, vi utforskade miljön och fann mycket intressant. Det satt hus på träden, vems kan de vara? Jo, men det är ju fågelholkar, där bor fåglarna och ugglan. Vi samtalar också om det finns några tordyglar i denna skog. Ett barn talar om för

pedagogen att "det finns inga tordyglar här för det är fel skog". Men varför är det fel skog? Barnen har åsikter och teorier.

Några av barnen har också besökt Sörboleden för att se om vi kan se bävern. Men vad är bäver för ett djur? Hur ser den ut? En grå men mysig promenad till bäverns plats vid Sörboleden blev det. Ett samtal som uppstod under promenaden; "Vet du vad fröken? Stefan har lagt alla bräder här". "Har han gjort det alldeles själv?" "Ja

det har han”. ”Hur fick han hit alla bräder själv?” ”Han bar de såklart”. Barnens fantasi och teorier är så viktiga i vårt dagliga arbete tillsammans med dem. Denna dag fick vi dock inte se någon bäver utan vi läste en saga, åt frukt och lekte istället. Boken som lästes handlade om många olika djur. Den är skriven av Lotta Olsson och Olof Landström och heter *När vi blundar* (2018).

Vårens fördjupning i Solengruppen

Vi började vårens fördjupning av projektet med att gå till vår mötesplats och introducera den för barnen. Fokusfrågorna för projektet har varit:

- Vad sker när barnen utforskar insekter utifrån sina idéer och tankar?
- Vad händer med barnens kunskap om de får upprepa och utforska samma sak flera gånger?
- Hur skapar barnen möten på platsen?

Många av barnen är nya och gruppkonstellation är helt ny så vi började med lära känna alla och känna av vad barnen är intresserade av.

Vi fokuserade på att barnen ska tycka att det är kul och att de får en positiv bild av att vara ute och upptäcka naturen. Först observerade vi vad barnen var intresserade av och fångade deras tankar och idéer. Barnens tankar samlade vi genom att ta bilder, filma och dokumentera i loggböckerna samt i vår gruppmapp.

Mötesplatsen är gemensam för hela enheten och ligger en bit från förskolan i ett mindre skogsområde. Med tanke på att där är mycket folk i rörelse valde vi platsen så att vi blir synliga för samhället.

Utefter barnens intresse har vi pedagoger valt att dela gruppen i mindre grupper. Vi har turats om att vara huvudansvariga en vecka var. Projektgruppen har startat med en gemensam samling innan vi har andra aktiviteter.

I projektstarten var vägen till skogen halva målet. Barnen var inte vana vid att gå så långt. Promenaderna bjöd på många tillfällen till samtal om allt vi såg på vägen.

Barnen reflekterade över bilar, hundar, hus, naturens skiftningar mm. Nu i slutet av vårterminen ser vi en stor förändring i deras vana att promenera och även att vistas i skogen. De utmanar sig själva i att klättra, balansera, rulla och andra motoriska aktiviteter. Den stund vi är i skogen brukar det vara full aktivitet och lek.

Barnen har även berättat att de varit på mötesplatsen med sina föräldrar och det har blivit en plats som betyder mycket för alla.

Barnen i gruppen har varit positiva till besöken i skogen. Vi gav dem tid att i egen takt utforska, upptäcka och uppleva naturen med alla sinnen. Vi ville också skapa en trygghet och igenkänning vid mötesplatsen. Barnen var delaktiga i att markera platsen för att göra den till vår. För att skapa ytterligare trygghet hade vi samma rutin var gång, vi började med frukt, gick till naturrutan och sedan var det fritt att upptäcka på egen hand, med en kompis eller en pedagog. Vi har även gjort andra utflykter i området så som promenader för att leta efter spår i snön, titta på rivningen av vår gamla förskola, promenad till dungen.

Det som snabbt fångade barnens fokus var alla tordyglar som fanns i skogen både på vägen, i stubbar, i mossor och murkna träd. De studerade dem genom att plocka upp dem i händerna eller genom att titta i förstörningsburkar. De barnen som var lite avvaktande i början blev efter ett par gånger mer och mer nyfikna och kunde till slut inte låta bli att ta upp dem.

Barnen funderar över vart alla kryp är när det är kallt? Vi har tittat efter dem, men hittar dem inte. Barnens hypoteser och teorier varierar.

Vart tar insekterna vägen när det är kallt??

- De tycker inte om snö.
- De har krupit ner i marken.

Vi tittade efter skalbaggar där vi brukade se dem i höstas och barnen grävde lite i marken och letade. Vi letade efter dem i vår naturruta som de gillat förut eftersom vi lagt äppleskroddar och skal där. De var borta allihop! Barnen gav sig inte utan letade vidare efter småkrypen långt fram på vintern. När de konstaterat att inga

fanns var de nöjda med det och övergick till att leka istället. Även när vi inte hittar skalbaggar är barnen väldigt pigga på att berätta om dem och diskutera hur vi sett dem förut.

När det blev kallare ute och vi fick snö riktade intresset in sig på det. Vi tog in snö för att se vad som hände med den. Vad händer när vi tar i den? – Det blir blött och försvinner, sa ett barn. – Det smälter, svarade en annan. Vi fortsatte att utforska genom att låta snön vara kvar inne och se vad som hände när vi ställde lite i frysen och lite på bänken i köket.

Vi experimenterade ute med is och snö som vi har fryst in is på olika vis. Vi använde oss av antal och olika saker som representerade dem eftersom intresset för matematik och att räkna är stort. Vi lade dem på tallrikar och fyllde sedan på med vatten och lät det stå över natten. När det fryst efter några dagar gick vi ut och tittade. Barnen hade olika teorier om vad som hänt. Varför var det is nu?

-För att det är ute, sa någon.

-För att det är vinter.

- För att det är kallt.

Vi fortsatte leta efter tordyvlar under vintern. Det var fortfarande för kallt för dem konstaterade barnen.

-De vill inte vara ute, det är för kallt, trodde någon.

– De är djupt under marken, svarade kompisen.

Vi fortsatte leta efter tordyvlar under vintern. Det var fortfarande för kallt för dem konstaterade barnen.

Vi har sett att barnen blivit mer uppmärksamma på naturens skiftningar och olika väder. Beroende på vädret har vi sett fler eller färre tordyvlar och andra insekter. Under vår fruktstund har barnen studerat träden runt omkring oss. Vid ett tillfälle blåste det rejält och träden gungade ordentligt. Skulle de trilla på oss? frågade någon. Nej, de bara gungar mycket, svarade kompisen. Efter den gången brukade de titta om träden gungade eller om de var stilla.

Barnen har visat en stor upptäckarglädje och nyfikenhet i skogen. De hittar olika saker och vill gärna visa oss vuxna och andra kompisar. Vi har plockat med oss material från skogen, kottar, pinnar och blommor. Vi hade sedan med sakerna på vår samling och använde dem för att leka Kims lek, ”trollat” med dem och gjort andra lekar. Vi har använt dem för att räkna och benämna dem tillsammans samt prata om hur de växt, var de växt, varför mm.

Vi har använt oss av materialet i våra ateljéer. Vi har byggt både myror och myrstackar på olika sätt därav en tredimensionell. Alla barn är med på det, en del limmar, andra trycker, klipper eller ritar. Intresse finns hos alla, det tar sig bara olika uttryck.

Vi ser att barnen är delaktiga på sina villkor. Några är mer tydliga och andra spanar in och upplevs mer försiktiga. För att ge de barn som är mer försiktiga utrymme har vi tänkt på att skapa en relation med dem och lyssna in deras intresse lite extra mycket. Vi har försökt hitta utmaningar till alla barn så att alla utvecklas.

Vid vår mötesplats finns två myrstackar som vi studerat för att se om de sover eller är vakna. Den ena stacken är i skuggan och den andra i solen så det har varit spännande att jämföra vilken stack som skulle vakna först. Vi ett tillfälle gick vi till den skuggiga stacken först och nu var det några myror vakna. Barnen blev jätteglada och sa att nu har de kommit upp ur jorden. Vi stod och tittade på dem innan vi gick till den andra stacken som ligger i solen. När vi kom dit var det jättemånga myror som var aktiva.

- Det kryllar av dem, sa ett barn.
- Alla är vakna här, sa ett annat.

– Oj, vad många, sa någon.

Tre av barnen lade sig ner på marken och studerade myrorna riktigt nära.

Tordyvlarna har fångat oss alla och de har nästan blivit som extra kompisar som man värnar om och bryr sig om. Det har särskilt visat sig när barnen studerat eller hållit i dem då de har varit väldigt försiktiga för att inte skada dem.

Under läsåret har vi fått ett fördjupat intresse av djur och natur och framför allt av tordyglar och myror. Eftersom fokus har legat på skogen har vi skapat en vana att vistas där och att uppskatta naturen och allt som händer där samt haft diskussioner om naturens skiftningar och hur den påverkar djuren som bor där. Tordyvlarna har fångat oss alla och de har nästan blivit som extra kompisar som man värnar

om och bryr sig om. Det har särskilt visat sig när barnen studerat eller hållit i dem då de har varit väldigt försiktiga för att inte skada dem. En positiv överraskning i projektet har varit att intresset hållit sig så länge. Det kan vara för att vi inte stressat på utan avvaktat och sett vart barnens intresse leder, särskilt i början av hösten. Det finns fortfarande mycket kvar att upptäcka.

Vårens fördjupning i Myrangruppen

Under våren har myrans grupp fortsatt med att utforska tordyveln och dess färger. Vi har tillsammans pratat med barnen om vart tordyveln bor men även andra insekter. Vad behöver insekterna för att leva? Vart bor dem? Hur ser de ut?

Vi har också fortsatt att gå till mötesplatsen på vår skogsdag. Men vad gör vi på mötesplatsen egentligen? Eftersom det är en bit till mötesplatsen får vi tillsammans med barnen många roliga samtal, vi pratar om vad vi ser på vår väg dit. ”Det finns lejon, tigrar och träd när vi går till mötesplatsen”. Detta var verkligen spännande att höra så vi bestämde tillsammans med barnen att de skulle få rita sin väg samt vad de såg när vi går dit.

Väl på mötesplatsen brukar vi börja med samling, vi har samtalat och samlat material utifrån de matematiska begreppen; lång, kort, stor och liten. Vi har också läst flanellograf-saga om olika insekter, i samband med denna har vi tittat på bilderna, hur ser de ut? Vilken färg har dem? Hur många ben har insekten? Kan de flyga? Vart bor dem? Barnen har diskuterat tillsammans och även samtalat om olika hypoteser.

Att vara på mötesplatsen har vi pedagoger upplevt som att barnen har tyckt vart väldigt uppskattat. De hittar på egna lösningar som exempelvis rutschkanan, alla hjälps åt att leta upp ett bra ställe för att åka på. Barnen utmanar sin egen kropp, grovmotoriskt samt genom fysikaliska lagarna.

De hittar på egna lösningar som exempelvis rutschkanan, alla hjälps åt att leta upp ett bra ställe för att åka på. Barnen utmanar sin egen kropp och grovmotoriskt samt de fysikaliska lagarna.

Ateljén

Vi startar upp med att göra en gemensam kollektiv teckning i form av en tordyvel.

Barnen har gemensamt valt om vi ska skapa med vattenfärg, flaskfärg eller krita. Att ge barnen möjlighet att uttrycka sina egna åsikter samt visa hänsyn till andra är något som skrivs fram i förskolans läroplan. Vi ska skapa möjligheter där barnen får förutsättningar för att tänka, lära och kommunicera i olika sammanhang (Skolverket, 2018).

I början använde sig barnen av penslar, men när ett av barnen provade att använda sina händer och fingrar inspirerades de andra barnen till att också prova. Det hela resulterade i att nästan alla barnen som deltog på sina villkor målade med både händer och fötter. Genom att se att något barn provar och

sedan tittar på en av oss pedagoger precis som att ”får jag verkligen måla med fötterna”, och att pedagogen bekräftar att de är okej att göra det, kan vi se att de andra barnen inspireras och vågar också att testa att uttrycka sin estetiska förmåga med hela kroppen.

I ateljén har barnen introducerats för både vattenfärg och akvarell. Att måla med akvarell såg vi pedagoger var uppskattat av barnen. De övade på penngrepp och att inte ta för mycket vatten så pappret går sönder. Barnen har hög koncentration när de sitter och målar, ibland ser vi att de stannar upp och tittar på kompisen och då kan man höra någon säga ibland ”så här håller man i penseln” eller ”ta inte så mycket vatten”. Vi valde att stanna kvar i denna aktivitet många gånger eftersom vi såg att den var uppskattad, vi har börjat med färgerna, blå, gul, grön och röd och med bara en pensel i varje. Detta för att barnen också ska kunna skapa diskussioner om varandras teckningar samt öva på turtagning.

Saxen

Eftersom vi ser att barnen i gruppen är intresserade av skapande och olika material tillförde vi saxen som ett nytt redskap att använda för barnen. Vi övade genom att klippa i olika tidningar. Tekniken är svår. Som det står i läroplanen att förskolan ska skapa olika situationer där barnen får upptäcka samt utforska teknik i vardagen (Skolverket, 2018). Flera barn sade att ”jag kan inte” och ”det går inte”. Men genom stöttning, uppmuntran i ord och styrning så fixade barnen det. Ett annat barn blev irriterad över att hen inte kunde använda saxen och sade även att hen inte kan. Pedagogen visade och då utbrister hen glatt att ”jag kan, jag kan! Titta!”. Ett barn påpekade att hen ville ”klippa ut den” (en bild ur tidningen). Hen försökte till en början att klippa ut bilden och rev ut

sista biten. Vi ser ett lärande genom att barnen verkar vilja lära sig. Flera av barnen ger inte upp i första taget och tar till sig tekniken vi pedagoger visat. Efter den här undervisningen insåg vi att vi behövde tillföra saxen så att den är tillgänglig i våra miljöer. Nu sitter våra barn och klipper och klistrar när de känner att de vill skapa något. Vi kan också höra en del av barnen säga ”**tänk på att ha tummen upp**”, detta är något som vi har samtalat om när vi suttit och övat.

Spyflugan Astrid

Vi delade in gruppen i 3 mindre grupper som består av max 5 barn i varje grupp. Detta har vi gjort för att vi ser att barnen behöver talutrymme, för att lyfta fram barnen och för att få höra alla barnens olika tankar och idéer. En av grupperna arbetade med spyflugan Astrid som var kopplat till läslyftet och matematik. Tillsammans med barnen gjorde vi en sagopåse där vi samlade materialet vi använde oss utav när vi läste sagan, så som utklippta ögon, vingar, ben och armar. Vi hade även en spyfluga i plast så vi kunde titta närmre på hur spyflugan faktiskt ser ut. Detta upprepade vi några gånger för att barnen skulle lättare ta till sig att flugan har ”två” ögon, fyra ben, två armar med mera. Barnen var nyfikna och intresserade och visade att dem lärt sig och kom ihåg vad sagan handlade om. Dem hjälpte varandra att hitta rätt material när vi skulle peka ut hur många armar eller ben flugan hade. **De jämförde även sin egen kropp med flugans kropp och insåg att vi exempelvis har lika många armar som flugan, men att flugan har fler ben än vad vi har.** Att barnen fick vara med och plocka med materialet, samt jämföra sig själva med flugan fångade deras intresse. I texten *Bilderböcker i matematikundervisningen* (2020) står det bland annat att när barnen matematiserar skapar barnen mening om det som de upplever i sin omgivning, den blir mer begriplig för dem om den tar utgångspunkt i deras egna erfarenheter.

Att barnen fick vara med och plocka med materialet, samt jämföra sig själva med flugan fångade deras intresse.

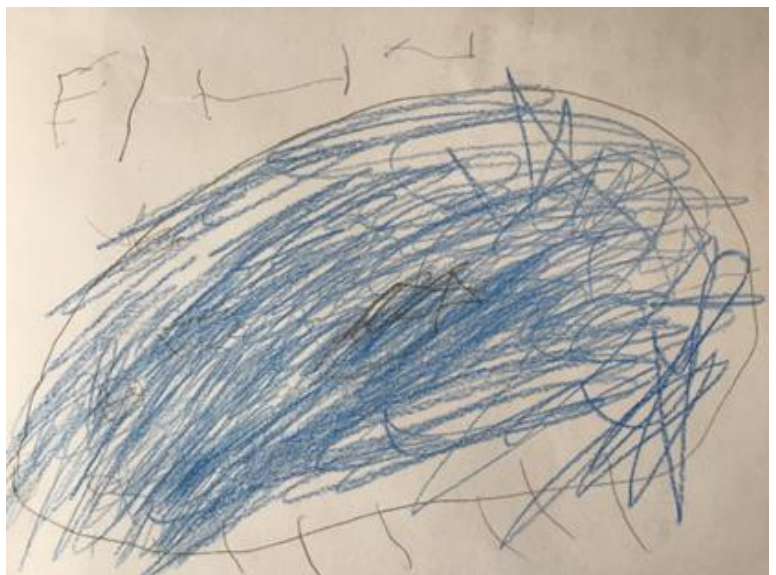
Silverfisken och getingen

En dag när en pedagog lekte tillsammans med barnen i vår hemvrå på hemvisten hittades en stor silverfisk som kröp på golvet. Vi började med ett förstoringsglas att titta, det var många av barnen som ville titta men det var svårt att se. Vi fick hämta förstoringssägget och där fick vi se andra detaljer. "vad är det för något?" undrar barnen. "vad tror ni det kan vara" svarar pedagogen. "En spindel" utbrister ett barn, ett annat barn säger "en insekt" en annan "jag vet inte". Vi låg länge på golvet och försökte komma på vad det kan vara för något. Just i denna stund upplevdes det som att barnen var fascinerade och de låg länge och tittade. Plötsligt utbrister ett barn "Titta den har ögon".

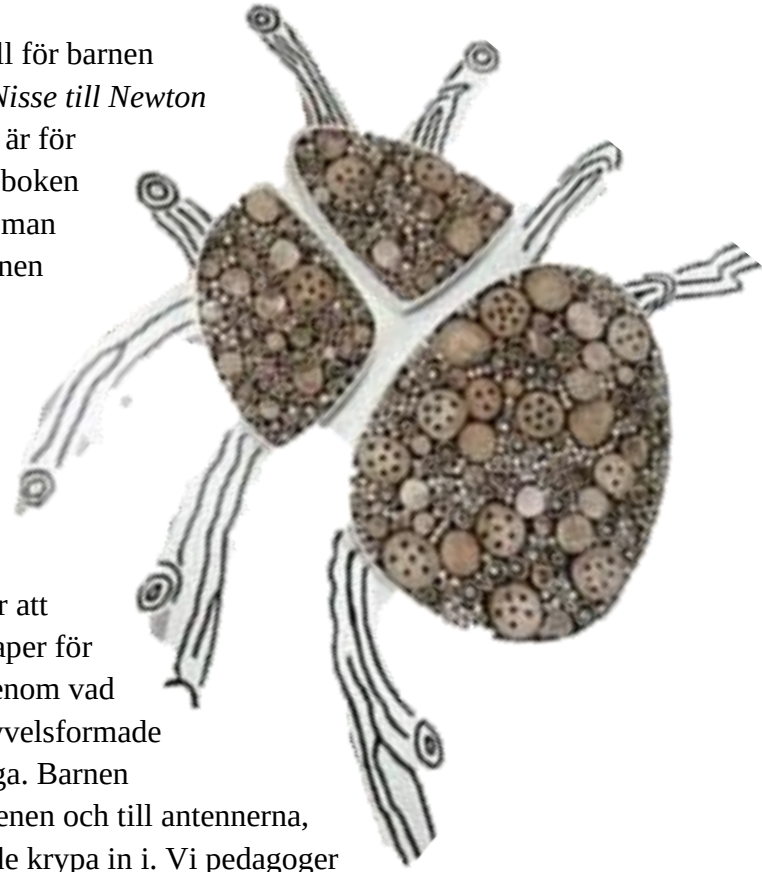
En morgon efter vår reflektionstid satt en geting i vårt fönster. Vi fångade in den i en glasburk och tittade på den på samlingen. Barnen var väldigt fascinerade över den och flera barn kallade den för ett bi. En pedagog tog då fram och visade bilder på ipaden på bi och geting och då såg barnen en skillnad. Barnen berättade att getingen var mer gul och svart. Pedagogen uppmärksammade barnen på att biet var mer brun och hårig. "Titta fröken, den kan klättra" detta var väldigt fascinerade att getingen kunde klättra upp i burken. "Där såg man vingarna" sa ett barn. "Ska vi vända på burken" frågar pedagogen. "Dockan vill leka med" säger ett annat barn. "Jag har laserstrålar hemma" säger ett annat. Pedagogen frågar då barnen hur ser den ut? barnen svarar gul och brun. Har den några ben frågar pedagogen? Två ben säger ett av barnen, massa säger ett annat och visar fem fingrar. Ett barn börjar räkna till tio. "Den har många ögon fröken, titta". Ett av barnen säger till en annan pedagog att titta men nu blev det helt plötsligt en gräshoppa.

Efter samlingen sätter vi oss tillsammans och funderar på vart våra insekter bor. Barnen illustrera sina tankar samtidigt som de berättar för oss och vi skriver ner vad som sägs. "Den bor under jorden, här är spisen".

Insektshotellet

Vi pedagoger introducerade insektshotell för barnen genom att läsa boken *Rädda bina! ; sa Nisse till Newton* (2020), den handlar om hur viktiga bina är för oss människor och naturens kretslopp, i boken så beskrivs det noggrant och tydligt hur man kan göra insektshotell och bi hotell. Barnen fick upp ögonen för insektshotell och vi pedagoger diskuterade med barnen om vilka djur som kan bo i ett insektshotell och om insekternas hus skiljer sig från deras egna, vilket barnen kom fram till att de gjorde. Det skrevs sedan ut en bild på ett insektshotell formad som en tordyvel för att knyta samman deras intresse och kunskaper för tordyveln till insektshotellet. Vi gick igenom vad för material som behövdes till vårt tordyvelsformade insektshotell, och hur vi skulle gå tillväga. Barnen konstaterade att vi behövde pinnar till benen och till antennerna, men också ”kakor” som insekterna kunde krypa in i. Vi pedagoger funderade vad ”kakor” kunde vara och vi kom sedan fram till att det är runda träbitar och att vi behövde en bräda som skulle vara tordyvelns kropp. Vi pedagoger skrev ut i veckobrevet och frågade vårdnadshavarna om det var någon som hade en plywoodskiva som vi kunde få till vårt insektshotell, vilket vi fick rätt så snabbt då det var mycket respons och engagemang från vårdnadshavarna.

Vi gick igenom med barnen om hur vi skulle göra så att plywoodskivan skulle bli tordyvelns kropp, ”vi kan klippa ut den” svarade ett barn, när vi testade barnets hypotes genom att klippa med en sax i plywoodskivan så konstaterade vi tillsammans med barnen att det inte gick då saxen inte var tillräckligt vass. Ett barn ställde frågan ”kan vi inte testa att såga?” då det barnet hade sett en av sina vårdnadshavare såga med en såg hemma. I läroplanen för förskolan står det bland annat att ”förskollärare ska ansvara för att varje barn upplever att det är roligt och meningsfullt att lära sig nya saker, får nya utmaningar som stimulerar lusten att erövra nya erfarenheter och kunskaper” (Skolverket, 2018, s.15).

Vi pedagoger introducerade sedan sågen för barnen genom att berätta om sågen och att visa hur man använder sågen, och barnen fick känna på sågen för att få förståelse för att den är vass och att man måste vara försiktig när man sågar.

Nästan alla barnen fattade tycke direkt för sågen och dess funktion. Vi pedagoger sågade lite först på plywoodskivan så att det skulle bli ett ”spår” i skivan. Ett barn i taget fick såga och de andra fick vänta på sin tur, vilket de glatt gjorde, och en del av barnen ville såga igen. Barnen berättade om att de hade sågar hemma, och ett barn berättade att ”pappa har sågat hemma men jag fick inte hjälpa till”, vilket det var flera barn som berättade om att hemma så får de inte röra sågarna.

Men hur ska vi göra nu? Frågade vi samtidigt som vi visade den utskrivna bilden på den tordyvelsformade insektshotellet. Barnen reflekterade över den utskrivna bilden och kom fram till att pinnarna som vi hämtade i skogen skulle vara benen och antennerna. De tjocka pinnarna som vi hämtade i skogen konstaterade barnen att det skulle bli själva ”huset” som insekterna skulle krypa in i, men då kom det en ny fråga ”hur ska vi göra så pinnarna blir mindre och hur ska vi göra hål?” Vi kan ju använda sågen igen” svarade ett barn, och då frågade vi hur vi skulle använda sågen och barnen började diskutera om att vi skulle såga i de tjocka pinnarna så att de blev mindre.

Alla förskolor i kommunen har fått i uppdrag att inreda ett insektshotell för att gynna biosfärområdet, de ska placeras någonstans i samhället, en morgon började vi med vårt insektshotell. Vi samtalade med barnen om vad insekterna behöver, och ett barn sa att dem behöver sängar, kuddar och täcken. Vi frågade barnet vilket material vi ska använda oss utav och barnet svarade då att vi behövde gräs, pinnar och löv. Vi tog en promenad för att samla ihop delar av materialet, men det var dock lite svårt att samla ihop löven då det var snö ute. Efter vi samlat ihop lite material gick vi in och la i materialet i de olika rummen i insektshotellet. När vi hade fyllt två rum i hotellet frågade vi barnen vad mer vi behövde för att kunna fylla de resterande rummen, och barnen sa att dem ville ha kottar. Två barn följde då med en pedagog till ateljén och hämta kottar som vi redan hade samlat ihop. Alla barnen kom tillsammans överens om i vilka rum materialen skulle ligga. Vi har ett rum och två våningar kvar att fylla men vad ska vi ha i sista rummet? Barnen har svårt att föreställa sig vad vi kan ha i

rummet, då plockar vi fram en bok som heter *Rädda bina! : sa Nisse till Newton* (2020) som är skriven av Jessica Lindholm, denna har vi läst tillsammans några gånger. Boken har en bild på hur ett insektshotell ser ut som vi tar fram och tittar på tillsammans. där utbrister ett barn att vi behöver ”kakor”, då frågar en pedagog vad barnet menade med kakor, barnet pekade då på bilden där det finns liknade kakor, alltså runda skivor med borrarade hål i, sådana som vi själva har borrarat och gjort. Några barn utbrister att de inte ser. Vi tar då ett kort på hotellet som finns i boken och skriver ut så att alla barnen får varsitt hotell att titta på för att kunna se bättre. Då kunde barnen tydligt se vad som menades med kakor, och vi kunde tillsammans fylla ett rum med dessa ”kakor” som vi redan hade sågat ut. Hela gruppen verkade väldigt nyfikna och intresserade och alla barnen ville hjälpa till att fylla hotellet med materialet.

Vi tittar nära på insekter!

En projektberättelse av Nära

Tillsammans med barnen började vi med att skapa vår skogsmiljö inomhus, där var vår tanke var att barnen skulle få bekanta sig med luppar och förstoringsglas. I miljön tillförde vi material så som kottar, stenar, pinnar, mossor som barnen kunde utforska med hjälp av de nya verktygen. Barnen lekte att de hade utflykter och tältade, de byggde lägereld i vår skogskoja och lagade mat till varandra.

Vi såg att intresset för skogen, insekter och natur fanns kvar från vårterminen vilket vi valde att spinna vidare på. Vi såg att barnen var intresserade av att gräva efter insekter och maskar ute på gården. Det vi såg då var att barnen grävde i buskarna, under träden och under stenar. Barnen hjälptes åt och uppmärksammade varandra med glädje och peppande ord när de hittat någon insekt. Vi valde att göra ett "småkrypeliarium" där barnen tog in alla möjliga insekter som de hittat, t.ex. maskar, gråsuggor, spindlar, en groda, larver och tordyvlar. De hjälptes även åt att samla ihop mossor, pinnar och mat till insekterna. Eftersom vi har gjort iordning en mötesplats i skogen som alla hemvister på förskolan använder för att

mötas och bli synliga i samhället, så kändes det naturligt att vi gick till vår mötesplats. Vi packade tillsammans med oss luppar och förstoringsglas. Barnen började även där utforska och undersöka miljön och de småkryp som finns där. De letade genom att lyfta på bark, stockar, stenar och mossor. De förstod snabbt att insekterna gärna håller till under saker och ting. Vi såg även att barnen efterliknade

lekar från innemiljön då de även på mötesplatsen skapade lägereldar, skapade grillspett och grillade korv vid vår trädkoja som de tidigare har byggt.

Resans gång:

Vi fortsatte att kontinuerligt gå till mötesplatsen för att återuppta utforskandet av insekterna. Barnens huvudsakliga intresse låg i att **leta** och **gräva** efter insekter.

Barnen lärde sig snabbt **var** de skulle gräva eller vad de skulle lyfta på för att få tag på den önskade insekten, vilket de också uttryckte:

”Maskar bor i jorden, de gillar inte sandlådan”

”I mossan är det mest skalbaggar”

”Under den här stenen vet jag att det finns gråsuggor”

”Förskolan ska ge varje barn förutsättningar att utveckla

förståelse för naturvetenskap, kunskaper om växter och djur samt enkla kemiska processer och fysikaliska fenomen.” (Lpfö 18, s. 10)

Barnen lärde sig snabbt **var** de skulle gräva eller vad de skulle lyfta på för att få tag på den önskade insekten.

Barnen skapade även hus till insekterna genom att lägga mossor som sängar, pinnar som stolar och bord. Ett barn använde sig av små pinnar som hon bröt i samma längd och lutade dessa mot varandra för att efterlikna den stora kojans som vi tillsammans har byggt. Byggandet krävde tålmodighet då pinnarna gärna rasade

ner, men hon gav inte upp, till slut lyckades hon bli klar med kojan. När hon var färdig med bygget sa hon: ”Nu ska vi låta det vara och se om insekterna vill komma fram.”

Under projektets gång har vi sett att barnen har plockat in matematik genom att kategorisera, jämföra storlekar, sortera, former, mönster och vikt. Vid ett tillfälle hittade ett barn en stor sten, som han gärna ville lyfta på. Han försökte först med händerna men då han insåg att den var för tung så tog han istället upp en pinne för att använda som hävstång. När det inte fungerade tog han upp en större pinne och provade med. När inte heller det fungerade, så provade han ytterligare en större pinne. När den till slut inte heller fungerade så svalnade hans intresse och han gick vidare därifrån.

”Utbildningen i förskolan ska ge barnen möjlighet att använda matematik för att undersöka och beskriva sin omvärld samt lösa vardagliga problem” (Lpfö 18, s.9).

När vi var på mötesplatsen samarbetade barnen genom att dela med sig av burken på att alla som hittade skalbaggar, kunde lägga ner dem i den. När dem hittade en skalbagge ropade barnen: ”Vem har burken?”, barnet som hade burken svarade tillbaka och kom springande. De turades om att titta på skalbaggarna och de andra insekterna genom burken.

De turades om att titta på skalbaggarna och de andra insekterna genom burken.

Ett barn hittade en ”snigelbebis” som barngruppen blev intresserade av, de pratade mycket om vart ”snigelmamman” kunde vara. Ett annat barn hittade sedan en större snigel som de var överens om var mammasnigeln. Letandet av snigelfamiljen var ett återkommande intresse varje gång vi besökte skogen.

Vi har under våra besök i mötesplatsen tagit kort på de insekter vi hittat som vi sedan har använt som inspirationsbilder vid skapande aktiviteter, så som akvarellmålning och lerskapelser. När barnen skapat insekterna i de olika materialen har det varit mycket reflektioner kring hur insekterna faktiskt ser ut; har de ögon, mun, näsa? Vid skapandet i lera har barnen uttryckt att formen är det som avgör vad det är för insekt, en mask är lång och smal medan en skalbagge är rund. Barnens insektsmålningar tog vi med och satte upp på mötesplatsen för att göra avtryck. Barnen är också väldigt nyfikna på om det har kommit upp ny dokumentation och avtryck på mötesplatsen från de andra grupperna. När det har gjorts det har barnen visat stort intresse för att titta på dem och prata om dessa skapelser. De har också uttryckt att de vill göra likadana när vi kommer tillbaka till förskolan, därmed har de andra gruppernas skapelser fungerat som inspiration.

Ett barn har under alla våra besök på mötesplatsen sprungit ner till ett och samma träd där hon knackar på och viskar om någon är hemma. När hon insåg att ingen insekt kom ut provade hon att lägga en liten päronbit i ett av trädets hål för att locka ut insekterna. När hon hade lagt päronbiten i hålet så sprang hon vidare till stocken som vi tidigare har utforskat med förhoppningen att hitta en insekt där. Hon lyfte på bark men hittade inget kryp, då kom hon på att man kanske kan sjunga så att krypen kommer fram. Hon kom då på en egen sång som hon sjöng, inga kryp kom fram. Då kom hon på att barkbiten kunde bli en säng

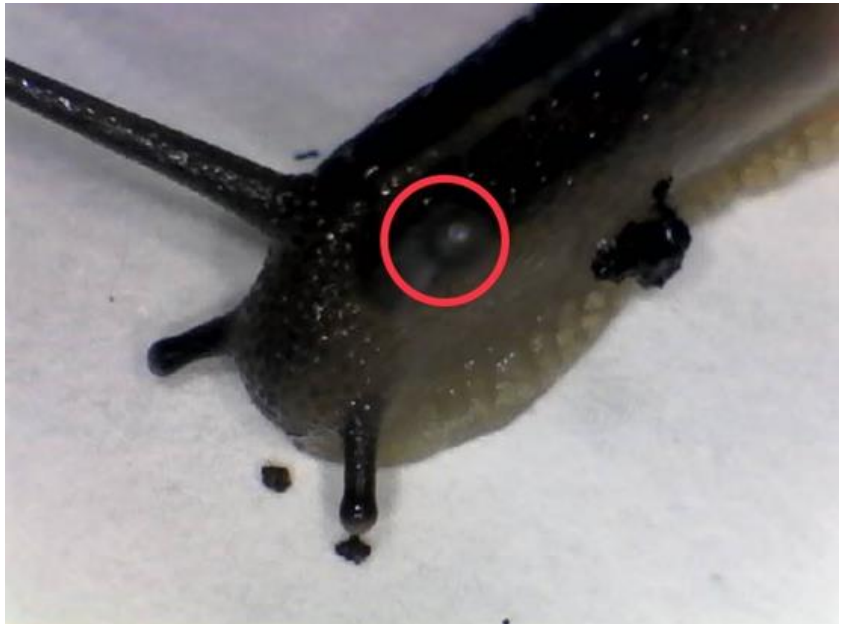
om man la på lite mossor som täcke, hon utvecklade detta med att bygga en koja till insekterna. Hon använde sig av små pinnar som hon bröt i samma längd och lutade dessa mot varandra för att efterlikna den stora kovan som vi tillsammans har byggt. Byggandet krävde tålmodighet då pinnarna gärna rasade ner, men hon gav inte upp, till slut lyckades hon bli klar med kovan. När hon var färdig med bygget sa hon: ”Nu ska vi låta det vara och se om insekterna vill komma fram.” Vi lät kovan och sängen stå kvar när vi lämnade mötesplatsen för att nästa gång se om någon har flyttat in. ”Utbildningen ska ge barnen möjlighet att tillägna sig ett ekologiskt och varsamt förhållningssätt till sin omgivande miljö och till natur och samhälle” (Lpfö 18, s.9).

Vi har utforskat insekter med hjälp av förstoringsägget, luppar och förstoringsglas. I takt med att vädret blev kallare och därmed färre insekter i skogen, började vi inspektera vårt ”småkrypeliarium” och insekterna som bor där i. Barnen valde ut några insekter och la dem på bordet, de använde sedan förstoringsägget för att titta närmare på dem. Vi provade också att lägga insekterna på olika färgade papper för att se om det blev någon skillnad. När vi la en snigel på ett vitt papper började den röra sig snabbare, vilket barnen då reflekterade kring:

”Men! På det vita vill inte snigeln vara!”

”Nej, det är nog för ljus! Han vill ha mörkt”

”Ja! Som masken i jorden också vill!”

Barnen diskuterade om maskarna och sniglarna har ögon, öron och mun, om tusenfotingen verkligen har tusen fötter, barnen försökte räkna fötterna men den var för snabb.

”Arbetslaget ska skapa förutsättningar för barnen att utveckla sin förmåga att kommunicera, dokumentera och förmedla upplevelser, erfarenheter, idéer och tankar med hjälp av olika uttrycksformer, såväl med som utan digitala verktyg (Lpfö 18, s.15).

Det som varit återkommande för hela höstterminen har varit letandet och grävandet efter insekter, men det har också varit centralt och återkommande hos barnen att förmänskliga insekterna. Till exempel när de skapat hem åt dem, och då de även reflekterat mycket om insekterna har samma kroppsdelar som vi människor har. Såsom näsa, mun och ögon. Att ha näsa mun och ögon verkar vara något som barnen tycker är viktigt och avgörande för att kunna leva.

Att ha näsa mun och ögon verkar vara något som barnen tycker är viktigt och avgörande för att kunna leva.

Vårens fördjupning för Ugglegruppen

Vårterminen startades upp med att lära känna varandra då både barnens grupper var nya och ny personal hade börjat på Växa.

I början av vårterminen gick vi med barnen till skogen. Pedagogerna såg att några barn var intresserade av att försöka utforska hål i marken och leta efter insekter och några barn hamnade i att utforska med webbägget, resterande valde att leka i naturen. Då det var vinter så blev barnen mer intresserade av att utforska snö och is eftersom det var svårt att hitta insekter under snön. När vi vid tillfället efter tittade och reflekterade med barnen över de bilder vi tagit i skogen upptäckte vi att samtalen handlade om färgen på snön. Den var vit i skogen men på bilderna med webbägget såg den annorlunda ut.

- *Snön är grå, silverfärg och glittrar.*

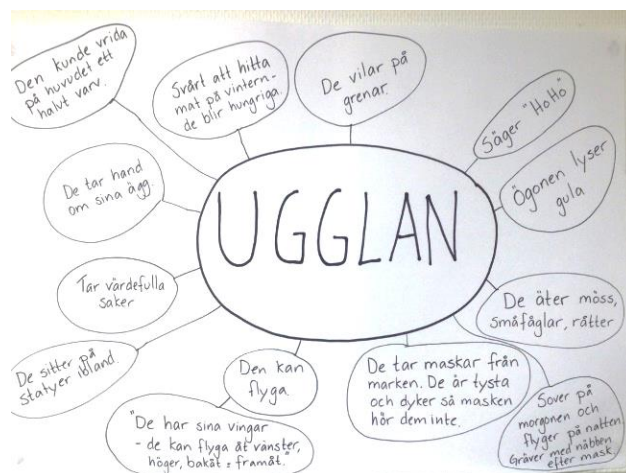
Barnen blev mer nyfikna på snö och is. Tillsammans bestämdes att vi skulle ta in snö och barnen vill prova att hälla vatten på snön. Vi provade både varmt och kallt, alla barnen var engagerade och med i situationen. De hade många tankar om vad som skulle ske, logiska tankar. Frågan ställdes- förvandlas snön eller försvinner den?

Ett barn ledde på ett positivt sätt gruppen med sitt resonemang och sin nyfikenhet.

- *den förvandlas till vatten*
- *snön smälter*
- *den försvinner*

Vi valde också att frysa vatten i olika former som barnen sedan fick undersöka och använda sig av i leken ute. Detta gjorde att vi under ett par veckor experimenterade med snö och is istället. Samtidigt som det blev mildare väder ute och snö och is smälte bort så började ytterligare en ny personal i Ugglegruppen och i samband med detta lämnade vi fokusfrågorna som riktade in sig på barnens tankar kring insekter och började vårt projektarbete med fokus på vårt gruppnamn, Ugglorna.

Vi startade upp arbetet kring ugglor med att reflektera tillsammans. **Vad är en uggla? Hur ser den ut? Vad visste barnen om ugglor?** Tillsammans gjorde vi en tankekarta där barnen fick berätta vad de trodde sig veta om ugglan. Därefter såg vi en faktafilm som handlade om olika ugglors levnadssätt och utseende, en film som verkligen fascinerade barnen. Vi gick sedan tillbaka till vår tankekarta och fyllde på det vi lärt oss. **Barnen kommenterar att ugglorna kan se olika ut, att de har olika färg på näbbarna och på ögonen.** Barnen såg skillnad på olika sorters ugglor. Te x varför är fjällugglan vit? – *För att gömma sig i snön.*

Under kommande veckor presenterade pedagogerna två olika uppstoppade ugglor, kattugglan och hornugglan. Barnen visade ett stort intresse för att klappa och känna på ugglorna. Många funderingar dök upp hos barnen. – *Är den död?* Pedagoger berättade då historiken kring ugglornas död, att en av ugglorna dött när den flög in i en tågsvagn och bröt nacken. Detta var något som verkligen fastnade hos barnen och flera av barnen uttryckte sin empati för uggla.

De kommenterade åter igen olikheterna mellan ugglorna utan att vi pedagoger behövde nämna detta.

- *Kattugglan är mjukare*
- *Den har gula ögon, den tittar på mig.*
- *Samma färg på klorna*
- *Olika färg på fjädrarna.*

Vi pratade om ugglornas fjäderdräkt och dess olika färg.

– *Hornugglan har horn.*

Vi samtalade vidare om ugglans olikhet/likhet med oss människor. Barnen hade många olika tankar kring vad t ex ugglans näbb motsvarade på människan. Den var både mun och näsa. Klorna motsvarade både fötter, tår, fingrar och hela handen. Vingarna var våra armar.

För att skapa en ökad förståelse och fördjupning i projektet har vi erbjudit barnen flera olika uttrycksformer i arbetet med ugglorna. Barnen har skapat ugglor i bland annat i lera, akvarell, färgpennor, tuschpennor, kottar, plusplus, sång, drama och sagoberättande.

De kommenterade åter igen olikheterna mellan ugglorna utan att vi pedagoger behövde nämna detta.

Faktafilmer, inspirationsbilder, mallar och pedagoger som förebilder, har legat till grund för de skapande aktiviteterna. I arbetet med lera fick barnen använda sig av en utskrivnen ugglan som mall. Några barn valde att skära ut ugglan efter mallen och några barn valde att göra en ugglan utefter bilden. Återigen kunde vi se barnens detaljrikedom i skapandet av lerugglorna då de var noggranna med att ögon, näbbar och vingar skulle finnas med. Ett av barnen tog med sin erfarenhet kring detta och gjorde en ugglan av plusplus och gick igenom de olika kroppsdelarna och dess färger. Hen såg att hans ugglan saknade näbb och vingar men sa - *Det var en uggleunge för när de är små så kan de inte flyga.* Denna faktakunskap kom ifrån filmerna vi sett. - *När ugglorna är stora så kan de flyga.*

Med inspiration från detta barns plusplusuggla bestämdes att alla barn skulle få prova att bygga ugglor i plusplus. Hen visade och berättade hur man kunde bygga sin ugglan. Hen var en bra förebild för sina kamrater och det blev många bra samtal och tips emellan.

Vid ett tillfälle presenterade en pedagog en skuggteater ute på torget utifrån en sång som handlade om en uggle. De flesta barnen ville gärna prova att spela teatern själva. Denna aktivitet inspirerade även till spontana skuggteatrar på torget som även de andra hemvisterna fick ta del av. Vi tog med oss barnens erfarenhet av skuggor och använde oss av den när vi skulle göra akvarellugglor. Vi tog hjälp av den uppstoppade kattugglan och barnen fick lysa med en lampa på ugglan och en skugga visade sig på väggen. Där fanns ett papper uppsatt och barnen fick måla av ugglans konturer. Barnen utmanades i att hålla lampan rätt. – *Nu blev ugglan stor. Nej, nu får den plats!* Flera samtal uppstod kring om lampan skulle hållas nära eller från långt håll. När alla barn var nöjda med sin skuggmålning satte vi oss vid bordet för att färglägga med akvarell. Häften av barnen var noga med att detaljerna skulle vara verklighetstroga och valde färger därefter. Andra häften valde andra färger, någon målade rött som blod för hans uggle hade skadat sig. Några målade bara så att ugglan blev vacker och ett av barnen uttryckte – *Jag gillar dom färgerna.* Akvarellmålning är något vi återkommit till då barnen efterfrågat det och vi sett att barnen varit väldigt fokuserade och koncentrerade när de målat. Vid ett tillfälle valde vi att måla på utskrivna papper med ugglor på. Något/några barn gjorde lika särskilt på detaljerna, annars målade barnen utifrån sina egna tankar. Barnen valde andra färger på detaljerna så som, ögon, näbb och klor.

I slutet av vårt uggleprojekt delade vi upp oss i två grupper. Varje grupp berättade en saga tillsammans. Pedagogen startade upp sagan med "Det var en gång..." och barnen fick i tur och ordning fylla i sagan. Vi upptäckte att barnen använde sig av den kunskap de införskaffat sig (t ex att ugglan äter möss och sorkar) och blandade det med sin egen fantasi. När barnen berättade sagan spelade vi in den på en iPad. Vid nästa tillfälle fick barnen lyssna på sina sagor och rita bilder till deras del i sagorna. En uppgift som blev en utmaning för en del barn. Med stöttning från pedagogen i form av att hon visade bilder i iPad, skrev ut mallar, tipsade om hur man kunde rita av en bild med hjälp av ljusbordet så klarade alla barnen av sin uppgift. Sagorna har skrivits ut och laminats. Vi tog med oss sagorna till vår

gemensamma mötesplats och till spektrum i Götene så fler barn kunde ta del av dem.

Vid våra utevistelser har vi utforskat naturen i vårt närområde, vi har bl a varit vid kohagen, Sörboleden och naturligtvis på vår mötesplats. Under projektets gång har pedagoger tillsammans med barnen upptäckt att det finns uggleholkar uppsatta. Vid kohagen upptäckte vi en holk men där såg barnen ingen uggla så de drog slutsatsen att holken var tom. Vi försökte ändå locka på ugglan genom att spela upp ugglans läte i telefonen men tyvärr fick vi inte se någon. Ett barn sa *då – Jag önskar så att vi kunde få se en slaguggla....*

Med tips från en vårdnadshavare fick vi reda på att det också fanns en holk uppsatt längs Sörboleden, men även där fanns ingen uggla att se.

Under projektets gång har pedagoger tillsammans med barnen upptäckt att det finns uggleholkar uppsatta.

I slutet av vårt projekt gick vi åter igen till vår mötesplats för att leka. Vi möttes av att våra egna ugglor (som vi målat) hade ”flugit” iväg. Ett barn ville självklart leta reda på alla ugglor och dem vi hittade satte vi tillbaka igen. När vi var där och lekte kom det två killar som arbetade på service och teknik. Barnen berättade glatt vilka vi var och att vi tillhörde Uggleggruppen. Då berättade killarna att de hade satt upp en uggleholk i närheten av vår mötesplats. Denna holk ville vi självklart titta på. Barnen följde entusiastiskt efter killarna och när vi kom fram tittade de förundrat upp. *-Hur kan den sitta så högt upp? - Finns det någon uggla där? - Det kanske bor en kattuggla där.* Ett härligt samtal fördes och många av barnens kloka tankar och erfarenheter lyftes fram. De berättade för killarna vad de lärt sig om ugglor.

– Vi kanske kan lägga ut möss eller sorkar på marken, då kommer nog ugglan fram.

- *Men bara på natten.*
- *De fångar maten med klorna.*

Barnens kunskap om ugglor ser och hör vi ofta i verksamheten. Senast var vid en samling då ett barn skulle visa upp sin Spiderman docka. Spiderman kunde vrida sitt huvud åt båda hållen. Då viskar ett annat barn – *Precis som ugglan gör*. Med detta skrivet hoppas vi att ugglorna lever vidare i vår verksamhet och vi kommer fortsätta undersöka och leta efter ugglor i vårt närområde.

Vårens fördjupning för Ekorrrgruppen

Våra fokusfrågor för vårt projekt i ekorrgruppen har varit:

- Hur påverkar barnens tankar om ekorrar deras agerande med dem?
- Hur jämförs barnen ekorrarnas liv med sina, vad är lika vad är olika?

Barnen har tyckt att det har varit intressant med ekorrar och vi har under projektets gång fördjupat oss i vad de äter, hur de ser ut och vart de bor någonstans. Vi har tillsammans med barnen tittat på olika filmer och varvid en film handlade om några ekorrungar som skulle komma ut ur sitt bo för första gången. Barnen diskuterade då med oss pedagoger om hur det var för ekorrungarna när de kom till sin nya miljö runt boet. Barnen satte ord på sina känslor om vad de själva tyckte och tänkte om att komma till en ny miljö. Någon tyckte det var otäckt och kunde relatera till filmen där ekorren skulle lämna sitt bo men inte vågade lämna tryggheten i boet.

Barnen har fått uttrycka sig estetisk i olika former och genom detta så har de fått en fördjupning i projektet, vilket har resulterat i att de ser på ekorren ur olika synvinklar. De benämner att ekorren är orange, luktar vanilj, har långa klor, stor svans och tofsar på öronen.

Genom våra promenader i naturen så har vi fått en naturlig fördjupning i vårt projekt om ekorrems liv. Barnen har sett var ekorren bor och hur man kan finna spår efter den ute i naturen till exempel alla kottar och granskott som den har ätit på.

Vi har även fördjupat oss i andra djurarter som vi har kommit i kontakt med när vi har varit ute i naturen och vissa har vi bara funnit spår efter. De djur som vi har diskuterat är bävern och mullvaden.

Barnen har sett var ekorren bor och hur man kan finna spår efter den ute i naturen till exempel alla kottar och granskott som den har ätit på

Barnen har skapat ekorrar i olika uttrycksformer bland annat i lera, akvarell, färgpennor, silkespapper och tuschpennor. Vi har använt oss av olika bilder och mallar som inspiration för dem. Vi pedagoger upplevde att barnen kände en trygghet när de skapade genom att de fick ha en färdig mall eller titta på olika inspirationsbilder. Barnen visade detta genom att visa sin glädje genom att de klarade av sin uppgift med stöd av oss pedagoger.

De har också skapat fritt utifrån sina egna tankar och idéer. Ibland har vi som pedagoger valt ut naturfärgerna till barnen för att de ska använda det i sitt skapande detta för att ekorrarna ska bli mer naturtrogna. Vi som pedagoger har upplevt att ibland när barnen har fått välja färger själva så blir det mörka samt pastellfärger hos en del av barnen.

Barnen har även gjort en faktafilm runt ekorren utifrån det material som de har skapat själva. Vi började med att föra en dialog med barnen om vad som kännetecknar en ekorre och därefter delade vi in barnen i mindre grupper. I varje grupp så skapade barnen material till filmen utifrån barnens tankar runt ekorren. Tillsammans i helgruppen lade vi ut bilderna på golvet, där vi fotade av dem. Sedan förde vi in bilderna på I-Movie och vi bestämde tillsammans bakgrundsmusiken samt att vi pratade in fakta runt ekorren. **Vi såg en stor stolthet hos barnen när de hörde sin röst i filmen när vi visade den för resten av gruppen.**

Vid ett tillfälle så gjorde vi ett is-experiment, eftersom det just då var detinterväder. Vi hade 4 plastmuggar som vi fyllde med vanligt vatten, sockervatten, saltvatten och solrosolja. Barnen fick prata om vad de trodde skulle hända när de olika vätskorna frös. Sedan ställde vi ut muggarna utanför förskolan, nästa dag så tog vi in dem och då fick barnen utforska själva vad som hade hänt med de olika vätskorna. Barnen kommenterade att oljan kändes som "slajm" samt att den inte hade frusit, de smakade även på sockervattnet och de kände att det var sött. Dessutom tog vi in en frusen vattenballong och provade att hålla en hög med salt på isen. Barnen såg hur saltet började rinna ner och att det blev en grop i isen. De pratade om varför och flera barn sa att saltet smälter isen. Ett barn pratade om att saltbilen kommer när det blir is på vägen. Vi pedagoger såg ett lärande hos barnen angående deras kunskaper runt vatten kontra is.

Genom att vi har reflekterat tillsammans med barnen vad vi gör i gruppen så har varje barn fått en chans att uttrycka sina tankar och idéer runt projektet. Vår tanke med att reflektera tillsammans med barnen är att när de blir påmind om vad de

tidigare har upplevt så hålls projektarbetet levande för barnen. De efterfrågade att det skulle finnas ekorrar i vårt skogsrum så vi målade ett flertal i akvarell. Vi har upplevt ett stort lärande hos barnen genom att de ständigt har ställt frågor och samtalat med oss pedagoger. När vi har varit ute i naturen så har de aktivt letat efter spår och avtryck efter ekorren och på så sätt visat sin förståelse för sin ekologiska känslighet.

Vi pedagoger har upplevt att barnen gärna vill sätta en familjeetikett på djuren. Detta sker ofta efter i storleksordning, mamma, pappa-barn och då har vi förklarat att det inte alltid är så. Många gånger har vi stannat upp och forskat runt det djuret som barnen har visat intresse för och fördjupat oss i hur det djuret lever etcetera. Vi pedagoger ser att barnen känner igen sig själva i djuren och framförallt i ekorren som de möter ute i naturen.

Barnen kommunicerar runt djuren som de möter i sitt utforskande, de påkallar omgivningens uppmärksamhet och vill dela med sig av sina upptäckter med andra i sin omgivning.

Vi pedagoger har upplevt att barnen gärna vill sätta en familjeetikett på djuren. Detta sker ofta efter i storleksordning, mamma, pappa-barn och då har vi förklarat att det inte alltid är så.

På en av våra promenader så gick vi till skogen bakom förskolan för att leta efter spår av bland annat av ekorren och där hittade vi faktiskt ekorrspår i form av en gnagd kotte. De hittade också klövspår av rådjur samt bajs. Barnen diskuterade tillsammans om vems bajset kunde vara och ett barn gissade på enhörning då berättade ett annat barn att det var bajs från ett rådjur. Man kunde också se att djuren hade legat i gräset under granarna. Vi har även sett spår av haren i snön, eftersom vi tidigare har forskat runt djurens spår så hade barnen kunskapen till att kunna se vems spår det var.

Vi har under våra promenader längs med Sörboleden fått uppleva bäverns fina dammbygge och även sett spåren efter den. De spår som barnen mest uppmärksammade var träden som bävern hade fällt på Sörboleden. Vid en promenad i samhällets så upptäckte barnen en stor flishög intill trottoaren. Barnen började genast diskutera med varandra om vad det kunde vara för något och vissa av barnen kopplade direkt till att bävern hade varit där och fällt ett träd. Vi som pedagoger frågade då var trädet var någonstans och då svarade ett barn –Bävern har dragit det med sig ner till vattnet.

Alla barnen var helt eniga om att det var bävern som varit där och vi pedagoger kan koppla till barnens tidigare erfarenheter av bävern och det utifrån våra promenader längs med Sörboleden.

Vid ett annat tillfälle när vi gick till bäverdammen så uppmärksammade alla barnen att det var skum i vattnet och de började genast föra en dialog runt det. Ett barn sade att det var bävern som hade tvättat sig och att det var bäverskum i vattnet. Under resten av den promenaden så letade alla efter mer bäverskum i ån.

Det som barnen har benämnt flest gånger är ekorrens alla kottar samt mullvadens alla högar. Det finns en hel del mullvadshögar runt i vår omgivning och i början på vår utevistelse så uppmärksammade några barn dem och tillsammans med en pedagog så forskade de runt djuret mullvaden. Genom att de gjorde detta så blev resten av barnen inspirerade av mullvaden som djur. Vid en promenad på Sörboleden så hade vi turen att finna en död mullvad, barnens hypoteser var att den blivit påkörd av en bil då den var blodig om nosen. Det var viktigt för barnen att lägga den i skogen så den inte skulle bli påkörd igen. De barnen som tidigare hade fördjupat sig i mullvaden, visade ett större

intresse och såg direkt att det var en mullvad som låg där på Sörboleden. De såg högar som mullvaden gjort under resten av den promenaden. **Barnen vet att om man skrapar av högen så finns där ett hål där mullvaden bor och han bor där med sin familj.** Varje gång vi är ute på promenad så ser de mullvadshögar överallt och alla barnen är då snabba på att påpeka detta samt att de vill utforska mullvadshögen. Vi som pedagoger har sett att alla barn vill att varje djur ska leva i ett familjeliv, mamma-pappa-barn. När de tex funnit en spindel så är den en pappa eftersom den är stor, de sorterar alltid familjemedlemmarna efter storlek.

Det har blivit en hel del affärslekar och speciellt när vi har varit i ”kohagen” där har de plockat svamp från ett nedfallet träd. Den här svampen tyckte barnen liknade pop-corn och som de senare sålde till oss. De plockade även gräs som de sade att det var vete som de senare sålde som havre. Detta var en lek som återkom under projektets gång, men tydligast var det vid lek utomhus.

Vi pedagoger upplever ett lärande som förekommer under hela dagen på förskolan och vi ser att de upptäcker och forskar oberoende var de befinner sig. Vi ser detta genom att barnen benämner och för en dialog med oss.

Vi pedagoger upplever ett lärande som förekommer under hela dagen på förskolan.

Ekorrgruppen har varit på olika platser under projektets gång, vi har under flertaliga tillfällen varit på Sörboleden. Även besökt ”kohagen” intill ån, mötesplatsen och dess omgivning samt skogen som ligger bakom förskolan. Vi pedagoger har tillsammans med barnen fört en ständig dialog om vad som gäller ute i naturen. När barnen funnit skräp i naturen så har vi plockat upp det och sorterat på förskolan. Vi lär barnen att det är viktigt att man ska vara rädd om vår natur och att man ska ta hand om den.

Vårens fördjupning för Bärfisgruppen

Vi började året med att lära känna vår nya grupp då vi på Växa delade upp hemvisten i 3 grupper istället för 2, och vi har även fått in nya pedagoger till gruppen. Bärfisarna gick ganska snabbt tillbaka till vår mötesplats i skogen för att se vad barnen reflekterar över och kommer ihåg. Den stora skillnaden var att nu låg ett snö vitt täcke över marken och det inte fanns så många djur vakna.

- Hej där nere det är bara jag du behöver inte vara rädd?

-Jag tror de sover?

-Sover dem? frågade jag.

-Ja jag tror myran sover därnere.

En del av barnen reflekterade direkt över djuren och började leta i håligheter och grävde fram marken, medan andra tyckte att det var roligare att åka på rumpan i backen på snön. Vi lät barnen utforska platsen utifrån deras eget intresse, detta pågick under ett par veckor. Vi plockade in vårt gruppnamn Bärfiserna med tanke på avsaknaden av djur, vad är en bärfis? och hur ser den ut?

En del av barnen reflekterade direkt över djuren och började leta i håligheter och grävde fram marken.

Fantasi och skapande

Vi har tillsammans börjat skapa bärfisar, både ritat och använt lera. Vi har tillåtit fantasin, så att alla barnen velat delta, exempelvis har det formats en bil, en snögubbebärfis. Alla barnen har varit engagerade och nyfikna på materialet. Någon har tyckt att det var lite svårt men ändå visat stolthet över det skapade. Vi har samtalat kring hur de ser ut? Vi har behövt titta på en bild, jämföra. De kollade lite på varandra men skapade mest utifrån sitt eget. De finns olika erfarenhet i att använda sig av lera, detta syns lite i hur man väljer att använda den. En del barn har svårt att forma leran utan att ha någon sorts referens tex en bild eller titta på kompiserna medan andra gör direkt ur tanke och fantasi.

Vi gick vidare med att göra en tankekarta om vad vi visste om bärfisen, barnen hade en hel del kunskap, vi tittade på en faktafilm som en Första-klassare gjort och frågade barnen igen om de vill tillägga något och det ville de. Vi fick många fina frågor och svar och en härlig diskussion.

-De har ben, 6 st, de kan vara håriga!

-De äter mycket.

-Då bajsar den mycket också!

-De syns inte på vintern?

-Nej de finns i marken på vintern eller i ett hål i ett träd där de ligger och sover.

-En del är platta och en del tjocka?!

-Det får vara så, för det finns många olika i Sverige”

Under denna period lät vi arbetet sakta gå framåt, vi i bärfisgruppen hade inskolning av barn och vi valde att gruppen skulle få berätta vad vi gjorde och arbetade med, de kom in i gruppen fint och blev intresserade för vad vi gjorde. Vi valde även att göra om igen de kreationer vi gjort, måla bärfisar, jobba med lera osv. Det fick ta tid då vi såg att barnen var intresserade och ville göra om och igen. För att utmana barnen lade vi fram helt vita papper utan bild på bärfisen och se vad barnen ritade, det blev fina kreationer med många detaljer i hur en bärfis ser ut.

Hur ser vi ut? Är vi olika?

Barnen reflekterar mycket om att det finns många olika sorters bärfisar och att deras egna inte behöver se likadana ut och att det är okej.

Vi fortsatte vårt arbete med bärfisar, denna gång fick barnen i uppgift att göra dem i naturmaterial, vi diskuterade en stund på en samling om vad för material som man skulle kunna använda sig av. Pinnar, kottar, stenar blev en del av svaren från barnen.

Vi gick ut i skogen i vårt närområde och började samla material tillsammans, barnen samarbetade med varandra och hade intressanta diskussioner med varandra om vad de hittat.

-Vi behöver ögon, den ser inte utan ögon!

-Den rör sig hela tiden därför ser benen olika ut, vi kan ha olika material till dem.

Barnen klistrade med limpistol på ett papper och satte fast sitt material som de valt och gjorde bärfisar. De dekorerade runt bärfisen, för de behöver en familj.

-Jag tycker om min därför får de hjärtan.

-Mamman älskar barn därför får den en bäbis.

-Jag kan inte måla så fint men den är blöt.

-Jag vill att min ska ha fin färg, jag tycker det vore roligt om kroppen var en bärfis men händerna var som en människa.

Barnen bestämde tillsammans vart de ville att sin dokumentation skulle sitta, de valde en vägg och vi satte upp dem där, barnen tittade på varandras bärfisar och pratade om att de var lika men ändå olika. När en pedagog senare kom till förskolan var barnen ivriga att berätta vad de hade gjort och vad som fanns i deras kreation. Här började vi pedagoger se ett samband med hur barnen ser på bärfisen och hur den lever, barnen började samtala om saker runt om tex familj, hus, vad behöver en bärfis för att må bra.

De börjar fundera på sig själva vad behöver jag, de drar paralleller till sig själva.

"vi är vänner med bärfisarna", de har en relation till dem.

Vi har många diskussioner med barnen där de relaterar till bärfisen och andra djur. Hur man är snäll mot varandra och mot bärfisar/djur. Vi gjorde tankekartor tillsammans, en om människan och en om bärfisen.

Alla barnens tankar skrev vi upp. Barnen lät varandra att säga sitt och komma till tals vilket gjorde att barnen vågade säga vad de tyckte. Vi började med att fråga så alla fick chans att säga sitt men sedan lämnade vi ordet fritt. De väntade tills den som pratade var klar sen började nästa, barnen visar en förståelse i turtagning och visar varandra respekt.

-Man får inte trampa, nypa på den.

-Man får inte slå på bärfisen!

-Man får heller inte ta med dem i fickorna!

-Och absolut inte döda den!!

De börjar fundera på sig själva
vad behöver jag, de drar
paralleller till sig själva.

"vi är vänner med bärfisarna",
de har en relation till dem

En del av barnen koncentrerade sig mycket på vad man inte får göra, vi ställde om frågan hur ska man var mot en bärfis/djur vi fick då andra svar:

-Man kan ge dem mat.

-Vi kan bygga ett hus, med en lövsäng!

- Vi kan sjunga för dem också.

Detta gällde även när vi frågade hur man är snäll mot sina vänner och människan.

Vi ser att barnen börjar se skillnader på hur man är snäll mot människan och mot en bärfis men också likheter. Kunskapen finns om att bärfisen inte behöver kläder, täcke skor, säng osv

Pedagog: *- Om det är kallt ute behöver den kanske ha mössa, vantar osv.*

-Nej det behöver de inte för de har päls.

-Djur bor i skogen och då behöver de inte kläder, och då fryser dem inte.

Pedagog:*-Men behöver Vi människor kläder i skogen?*

-Ja det måste vi annars fryser vi.

Pedagog:*-Men varför behöver vi det och inte djuren och bärfisarna då?*

-De har päls och en del bor i marken när det är kallt och då är det varmt under marken.

Pedagog:*-Har bärfisar päls?*

-Nej det har de inte, men de bor under marken när de är kallt, och de har ett skal!

Vi ser att barnen börjar se skillnader på hur man är snäll mot människan och mot en bärfis men också likheter. Kunskapen finns om att bärfisen inte behöver kläder, täcke skor, säng osv

Hur bor Bärfisar?

Barnens tankar om detta var att de har hus undermarken och i busken, de vill ha löv för det gillar de att äta, de behöver gräs och pinnar. Barnen målade varsitt hus och de berättade att de målat husen i olika material och konstruktioner, men också om vilka som bodde där, mamma, pappa och vad som hände med dem, små berättelser ur bärfisarnas liv.

Det är bärfisens kök med en maskin som gör att bärfisens får mat. Det finns en kock som lagar maten, droppen gör att det blir löv i maskinen, den gråa tratten matar bärfisens. Bild 2 är bärfisens hus och den gröna är bärfisens.

Bärfisar gillar att bo både i torr och fuktig miljö, i lövträd och buskar.

Vi bestämde oss för att bygga egna hus till dem in naturmaterial det var viktigt för barnen att det blev 2 hus för att ha ett torrt och ett som var fuktigt, för barnen hade reflekterat över den fakta film vi tittat på där de nämnde att bärfisar gillar att bo i både torra och fuktiga ställen.

Barnen har också teorier om att det kan vara andra insekter som vill bo där? Vem kommer att trivas?

De byggde bon tillsammans, vilket gjorde att de behövde samarbeta, barnen kommunicerade om vem som behövde limmet osv. Vi använde limpistol, De funderade på hur de skulle placera sitt material för att det skulle bli täckt och att de kunde använda så mycket material de kunde. Barnen diskuterade även vilket material som kunde vara bra till sängar, kök, stolar mm, de fantiserade ihop och inredde hemmet. Barnen var förvåningsfulla över att placera ut sina hus på vår mötesplats. .

-Vi kan ställa ett här bara?!

-Nej vi ställer dem nere vid kojorna.

Sagt och gjort vi hittade 2 bra ställen där vi placerade dem intill varsitt träd.

-Titta här kan den komma in! Sa ett barn och pekade på öppningen.

-Den behöver säng och täcke med! Sa ett annat barn och lade in ett par löv i huset.

I ena huset lade vi in mossor mm för att det skulle bli fuktigt och i det andra lämnade vi tomt för att det skulle vara torrt nu ska vi bara vänta och se om någon vill flytta in. Vi har sedan dess varit och kikat i våra hus men endast sett några myror i husen,

vilket barnen tycker är lite tråkigt, men ändå skoj att något djur gillar våra hus. Barnens tes om varför inga bärfisar ännu flyttat in är att de fortfarande ligger och sover under marken och inte vaknat ännu, men att de snart ska hitta dit.

Barnen har efterfrågat flertalet gånger om att göra om och fler hus med limpistol. Vi ville utmana barnen att använda olika material så vi tog in olika pasta sorter. De byggde och limmade en lång stund och man såg på dem hur roligt de tyckte att det var, detta fångade alla barnen även de som inte brukar tilltalas av aktiviteter även de satt en lång stund och limmade och byggde på sina hus. En del av barnen limmade även bärfisar som skulle bo i husen. Dessa hus ställde vi sedan ut på hemvisten så barnen kan leka med dem.

Barnens tes om varför inga bärfisar ännu flyttat in är att de fortfarande ligger och sover under marken och inte vaknat ännu, men att de snart ska hitta dit.

Spontana bärfisar

Vi ser att barngruppen börjar att behärska och befästa sina kunskaper om bärfisen genom att de inte längre behöver titta på bilder för att kunna skapa en bärfis, de diskuterar och pratar om att bärfisar kan se olika ut i färg bla, och att de har huvud, antenner ,6 ben osv. de lägger pussel på bärfisar och vet hur de ser ut, de spelar också memory med olika arter av bärfisar, vilket gör att de nu känner igen flertalet till färg osv. De pratar också med varandra om hur de bor och vart de kan hitta bärfisar, även att de sprutar ut ett gift som inte är farligt för oss människor men för tex myror.

Även de barn som lätt tappar focus ser vi pedagoger har befäst sin kunskap genom att visa i fri lek att de har kunskapen kring bärfisen tex Hen byggde en bärfis i naturmaterial, som hen var mycket stolt över.

- *spindel, sa barnet*

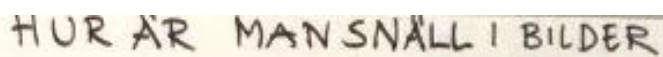
-*Är det en spindel, vet du jag tycker det ser ut som en bärfis? sa pedagogen.*

-*INTE, också gick hen och hämtade 2 pinnar och satte på spindelns huvud och sa*

- *NU!*

-*Ja nu har den antenner precis som en bärfis.*

Pedagogiska processer

*En sammanfattning över året av
projektgruppen på Lundsbrunnns förskola*

Vi har fördjupat vårt eget kunnande om naturen och ekologisk känslighet under året. Mycket tack vare Google. Vi har fått fördjupa vårt kunnande om bland annat insekter, hur många ben de har, hur munnen ser ut med mer. Barnen väcker vår nyfikenhet! Vi tar reda på saker tillsammans. Deras frågor har vi följt upp och tagit reda på information kring. Vi som pedagoger har övat oss i att ställa öppna frågor, så att vi har fått höra barnens frågor och teorier, på så att vi har kunnat kolla upp och återkoppla till barnen.

Genom att göra en sak flera gånger ser vi att barnen befäster sin kunskap. När vi stannar kvar i aktiviteten och återkomma till den har vi skapat en förståelse hos barnen, därför har det blivit viktigt för oss att göra samma sak flera gånger.

Vi har funderat kring vilka material barnen har fått möta, och vilka de inte fått möta. Vi har arbetat mycket i ateljén. Vi kan se att vi använt många skapande aktiviteter och uttryckt de, vi kan se att barnen hittar sätt att uttrycka sig. Vi ser att barnen vill göra och vara i utforskandet själva och utforska med sin kropp. Vi har fått utmana oss att vara delaktiga i aktiviteterna och att introducera miljöerna, så att barnen hittar sitt görande. Vi utforskar hundraspräkligheten tillsammans. Musik har varit en stor del av att få uttrycka sig hos den yngsta barnen. Vi sjunger mycket med dem.

Vi har skapat miljöer både inne och ute där det finns ett undervisande syfte och att det utmanar barnen i deras egen lek. I och med förskolans flytt la vi mycket tankar och förberedelser på miljöer och uppbyggnaden av dem under hösten. Detta har sedan gjort att vi fortsatt att fundera och ändra de miljöer som inte bidrog med den typen av undervisning som vi önskade.

I projekt som arbetsform är det långsamheten som varit årets stora process för oss pedagoger. Vi har utmanat oss i att vara kvar i det vi gör. Vi har börjat känna ett lugn i att vila i de lärprocesser barnen är i och utmanat dem i det och sett till att upprepa samma sak flera gånger. Barnen hittar sitt meningsskapande och utmanar sig vidare. Barnen hinner befästa sin kunskap och använder sina erfarenheter. Vi har en tillit till att processen bär projektet vidare. Vi har fått träna oss med hjälp av olika kollegor och pedagogista att få syn på vinsterna i att gå långsamt. Vi delar i smågrupper och det gör att man ser varje barn och barnens utveckling. Via dokumentationen kan vi se de små framstegen och det gör att vi kan hålla kvar och göra igen tills, de har en färdighet. Barnen efterfrågar att få göra igen. Vi ser att barnen kan vara tillsammans i sitt görande, för de vet hur de förhåller sig, detta på grund av att de får göra det flera gånger. Då hinner barnen lära sig och bli trygga i det. Vi ser att när vi väntar in och stannar kvar ser vi att barnen översätter de som de lärt sig och skapat en egen utmaning av det som de gör. Vår pedagogiska reflektion har blivit matigare och djupare och viktig för arbetet framåt. När vi tittar på vårt material och reflekterar över veckan som gått blir vi bekräftade i vad vi gör och vi ser tydligare vad vi ska fortsätta med. Det känns mindre stressigt och som att vi gör mindre men vi har nog egentligen gjort mer utan att det känns så. Det blir bara mer sammanhängande och på barnens villkor. Barnen bär projektet framåt. Vi

har landat mer i projekterande som arbetsform. Vi har en trygghet i att det ändå blir och att barnen utmanar oss, och lär sig. Vi har blivit trygga i att gå tillbaka och gör det igen. Vi ser att det är utvecklande att ta rygg på en erfaren pedagog, det ger ett lugn och förståelse. Att vara nära barnen som pedagog är det finaste vi kan vara.

Samarbetet har blivit annorlunda mellan oss pedagoger i huset sen vi gjorde vår flytt och alla hemvister befinner sig i samma lokal. När vi satte organisationen har det blivit en öppnare och större dialog. Vi kommer fortsätta att arbeta på att hitta varandra och vara en enhet. Vi behöver bygga tilliten till oss alla.

Vi har blivit medvetna om exempelvis vårt matematikspråk, vi använder de matematiska termerna, bakom framför på osv. vi har mer aktivt fört in matematiserande i det vi gör.

Vårdnadshavarna har varit delaktiga på flera olika vis i projektet. Veckodokumentationerna har varit en viktig kontakt med vårdnadshavare det har vi fått respons av från dem. Vi ser att flera barn använder de erfarenheterna i projektet hemma, de skickar bilder och berättar de som de erfaret. Vi har hört och pratat mycket om mötesplatsen med vårdnadshavarna. I höstas hade vi vårt möte för vårdnadshavarna där. Några vårdnadshavare har även erbjudit material och kunskap som vi kunnat använda oss av i projektet. Det har varit allt från trä till att bygga insekshotell till tips på vart det finns olika holkar. Vi ser att vårdnadshavarna uppskattar att få vara med i processen och att de är med. Vi visar att vi är nära barnen och att de kan se på dokumentationen att de varit med.

Att arbeta med projekt är kul för allt blir en överraskning, man vet inte innan vad man ska göra, det är spännande att tillsammans med barnen se vad som sker. Den fördjupningen som skedde av ett enskilt djur som tagit så stort fokus har överraskat oss, då vi tänkte att det var i väntan på att insekterna skulle vakna.

Vi ser att barnen har vuxit och lärt! De tar plats! De kan! De gör en enorm resa! Barnen besitter en enorm kunskap, de blir vi glada av att se!

